

MASTER'S THESIS

Moet de overheid beschermd worden tegen No Cure No Pay-bedrijven en querulanten?

Bockel, A.

Award date:

2023

Awarding institution:

Department of Public Law

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

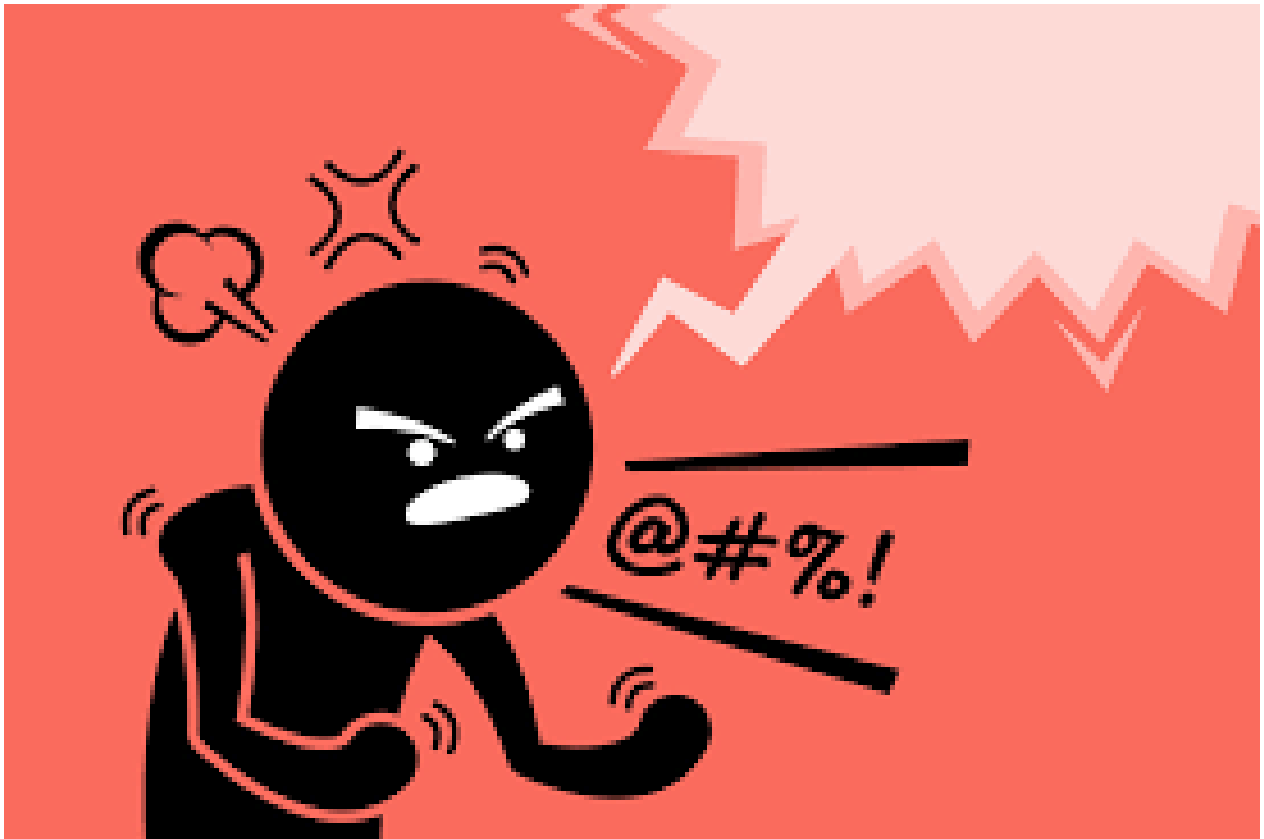
pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 19. Jun. 2024

Open Universiteit
www.ou.nl

Moet de overheid beschermd worden tegen No Cure No Pay-bedrijven en querulanten?

Studentnummer: [REDACTED]

Cursuscode: RM9906212233 - Scriptie

Begeleider: Rolf Ortlep

Examinator: Sander Kole

Aantal woorden: 13.691

Datum: 06-09-2023

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In december 2020 verscheen het onderzoeksrapport 'Van beroep in bezwaar, werkwijzen en verdienmodel 'no cure no pay' bedrijven WOZ en BPM' in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC).¹ Aanleiding voor het rapport was het toenemende aantal juridische procedures tegen WOZ-beschikkingen (Wet Onroerende Zaken), BPM-aangiftes en naheffingsaanslagen (Wet op de belasting van personenauto's en motorrijwielen 1992), waarbij ook het aantal bezwaren door 'no cure no pay' bedrijven (verder: ncnp-bedrijven) is gegroeid.² Indien een ncnp-bedrijf de zaak verliest dan wordt er geen factuur naar belanghebbende gestuurd.³ Indien de zaak wordt gewonnen heeft het ncnp-bedrijf recht op een proceskostenvergoeding conform artikel 1 Besluit proceskosten bestuursrecht (verder: Bpb).⁴

Het aantal proceskostenvergoedingen dat uitbetaald werd aan de ncnp-bedrijven is in de loop der jaren gestegen.⁵ Door de onderzoekers van het WODC-rapport is er gekeken in hoeverre ncnp-bedrijven er een verdienmodel aan de juridische procedures op na hielden en of dit in verhouding stond tot de kosten die bespaard werden door de burger.⁶ Volgens het onderzoeksbureau is er anekdotisch bewijs gevonden dat de ncnp-bedrijven handelen om te profiteren van de bestaande regelgeving.⁷ Echter, geeft het onderzoeksbureau niet aan waaruit dit anekdotisch bewijs bestaat. Wel geeft het onderzoeksbureau aan dat dit lang niet voor alle ncnp-bedrijven geldt.⁸ Ook binnen de rechtspraak is geconstateerd dat er een verdienmodel is binnen het belastingrecht.⁹ Ook de VNG trekt deze conclusie.¹⁰ Deze scriptie richt zich op ncnp-bedrijven en querulanten die handelen om te profiteren van de bestaande regelgeving met het oogmerk om de uitbetaling van proceskosten en immateriële schadevergoeding te kunnen reduceren.

Met ingang van 1 juli 2021 zijn de tarieven in het Bpb verhoogd met 40%.¹¹ De bedragen werden verhoogd voor alle zaken behalve zaken die betrekking hebben op de Wet WOZ en de Wet BPM. De reden hiervoor was dat het onderzoek door het WODC was ingegeven door een vaak gehoorde klacht dat bijstandsverleners die zaken behandelden met betrekking tot de Wet BPM en de Wet WOZ er een eenvoudig verdienmodel op na hielden.¹² Tevens was de verhoging ingegeven omdat het onderzoek nog niet afgerond was.¹³ Echter, acht de Hoge Raad het onderscheid tussen de tarieven in het Bpb

¹ Bijlage bij brief van de minister voor rechtsbescherming van 12 februari 2021, 3203606, p.1-100.

² Bijlage bij brief van de minister voor rechtsbescherming van 12 februari 2021, 3203606, 2020, p. 1.

³ Abdirizak, NTFR 2019/341A, p.1.

⁴ Abdirizak, NTFR 2019/341A, p. 1.

⁵ Abdirizak, NTFR 2019/341A, p. 1.

⁶ Bijlage bij brief van de minister voor rechtsbescherming van 12 februari 2021, 3203606, 2020, p. 2.

⁷ Bijlage bij brief van de minister voor rechtsbescherming van 12 februari 2021, 3203606, p. 92, 98 en samenvatting.

⁸ Bijlage bij brief van de minister voor rechtsbescherming van 12 februari 2021, 3203606, p. 92, 98 en samenvatting.

⁹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/01/08/de-rechter-ligt-er-wakker-van-het-lukt-niet-meer-om-op-tijd-en-goed-te-vonnissen-a4153613>.

¹⁰ Geluk 2022, p.1.

¹¹ Stb. 2020,254, p. 1 en 5.

¹² Stb. 2020,254, p. 5.

¹³ Stb. 2020,254, p. 5.

in strijd met het discriminatieverbod.¹⁴ Volgens de Hoge Raad is er geen objectieve en redelijke rechtvaardiging om het verschil tussen de tarieven te onderbouwen.¹⁵ Er bestaat met andere woorden geen correcte juridische basis om lagere tarieven binnen de WOZ en de BPM te rechtvaardigen.

Na de uitspraak van de Hoge Raad zullen gemeenten en de Belastingdienst hun vergoedingen in WOZ en BPM zaken weer gelijk moeten trekken met die voor overige zaken. Er mag geen onderscheid meer worden gemaakt. Toch zal onverminderd het gevoel leven dat er ncnp-bedrijven en querulanten zijn die een verdienmodel hebben opgebouwd rondom het Bpb. De kosten voor de gemeenten, Belastingdienst en de rechtspraak zijn omvangrijk door de enorme aantallen procedures. Zo betaalden gemeenten in 2022 € 17.000.000 aan ncnp-bedrijven.¹⁶ Dit was exclusief het bedrag dat de gemeenten aan afhandelingskosten van de bezwaren maakten.¹⁷ De Belastingdienst behandelt ongeveer 3.500 tot 4.500 BPM-bezwaren per jaar.¹⁸ Ook de rechtspraak heeft te kampen met grote aantallen beroepschriften. In 2019 zijn er 2.450 BPM-zaken ontvangen en bij gerechtshoven 1.379.¹⁹ Hieruit kan de conclusie worden getrokken dat deze aantallen onwenselijk zijn, gelet op de kosten die hiermee gemoeid zijn. Deze kosten komen immers ten laste van de gemeenschap.²⁰

Er zijn ook ncnp-bedrijven die niet heel duidelijk zijn in hun wens. Zo diende op 26 juli 2021 een zaak waarin de gemachtigde in de bezwaar- en beroepsprocedure een aantal keer geheel van standpunt is gewijzigd.²¹ Toch werd in deze zaak geen misbruik van procesrecht aangenomen.²² Ook gedraagt niet iedere gemachtigde zich volgens de fatsoensnormen die onder normale omstandigheden mag worden verwacht.²³ Binnen de BPM is er een gemachtigde bekend die het zo bont maakte dat hij eerst 3 maanden geweigerd werd, en vervolgens voor een duur van 6 maanden.²⁴ Nadat dat allemaal niet hielp moest zelfs de kortgedingrechter er aan te pas komen om een poging te doen de gemachtigde te laten stoppen met onder andere bedreigende uitlatingen, beledigingen, uitlatingen die betrekking hebben op privéinformatie van de betrokken ambtenaar en seksueel getinte of intimiderende opmerkingen.²⁵ Desbetreffende gemachtigde werd uiteindelijk veroordeeld tot een dwangsom van € 25.000 per keer voor iedere uitlating die hij doet, waarmee hij geheel of gedeeltelijk niet aan de veroordeling voldoet, die de kortgedingrechter heeft opgesomd, tot een maximum van € 1.000.000.²⁶

¹⁴ HR 27 mei 2022, ECLI:NL:HR:2022:752, r.o. 5.8.

¹⁵ HR 27 mei 2022, ECLI:NL:HR:2022:752, r.o. 5.7 en 5.8.

¹⁶ <https://vng.nl/nieuws/no-cure-no-pay-bureaus-verdiene-fors-aan-woz-bezwaren>.

¹⁷ <https://vng.nl/nieuws/no-cure-no-pay-bureaus-verdiene-fors-aan-woz-bezwaren>.

¹⁸ Bijlage bij brief van de minister voor rechtsbescherming van 12 februari 2021, 3203606, p. 94.

¹⁹ Bijlage bij brief van de minister voor rechtsbescherming van 12 februari 2021, 3203606, p. 103.

²⁰ Monsma 2021, p.1,

<https://vng.nl/nieuws/no-cure-no-pay-bureaus-verdiene-fors-aan-woz-bezwaren>.

²¹ Rb. Midden-Nederland 11 augustus 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:3810.

²² Rb. Midden-Nederland 11 augustus 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:3810, r.o. 8.

²³ PHR 28 februari 2020, ECLI:NL:PHR:2020:184.

²⁴ ABRvS 19 mei 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1060, r.o. 2.

²⁵ Rb. Den Haag 20 december 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:14043, r.o.5.1.

²⁶ Rb. Den Haag 20 december 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:14043, r.o. 5.2.

Het bovenstaande geeft aanleiding om ncnp-bedrijven en querulanten die er een verdienmodel op na houden uit te sluiten van het indienen van bezwaar en beroep. Toch hebben ook ncnp-bedrijven en querulanten recht op toegang tot de rechter. Deze fundamentele rechten zijn onder andere neergelegd in artikel 47 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: Handvest). Bij een beroep op artikel 47 van het Handvest wordt vaak een beroep gedaan op het Europese verdedigingsbeginsel (verder: verdedigingsbeginsel). Wellicht kunnen sommige facetten van het recht op toegang tot rechtsbescherming worden aangepast. Zo schreef Wattel in zijn conclusie van 28 februari 2020 'dat het verdedigingsbeginsel de lidstaten niet verplicht om een hoorgesprek te houden, maar slechts om gelegenheid te bieden zienswijzen te geven.'²⁷ In deze scriptie zal worden gekeken of er manieren zijn om, met name, ncnp-bedrijven en querulanten die er een verdienmodel op grond van het Bpb op na houden kunnen worden geremd in hun aanpak. Deze partijen dienen massaal bezwaar en beroep in, waarbij de verloren zaken opwegen tegen het aantal zaken waarvoor wel een procesvergoeding wordt verkregen. Deze werkwijze brengt echter wel veel kosten met zich mee voor de uitvoerende- en rechtsprekende instanties.²⁸

1.2 Probleemstelling en deelvragen

Uit de aanleiding blijkt dus dat er hinder wordt ondervonden door gemeenten, de Belastingdienst en de rechtsprekende instanties van ncnp-gemachtigden en querulanten die er een verdienmodel op basis van het Bpb op na houden. Ik ga bij het formuleren van mijn probleemstelling dan ook uit van de opvatting dat het wenselijk is hiertegen op te treden. Gelet op het voorgaande luidt de probleemstelling dan als volgt:

Op welke manier(en) is een beperking van het fundamentele (Europese) recht op toegang tot rechtsbescherming gerechtvaardigd om op te treden tegen querulanten en ncnp-dienstverleners, om zo de proceskostenvergoeding en immateriële schadevergoeding terug te dringen.

Om de probleemstelling te beantwoorden zal ik de volgende drie deelvragen beantwoorden:

1. Waar bestaat het fundamentele recht op rechtsbescherming uit en hoe verhoudt de nationale rechtsbescherming zich ten opzichte van het Europese verdedigingsbeginsel van artikel 47 van het Handvest?

Deze vraag beantwoord ik om te kijken welk minimum aan rechtsbescherming moet worden geboden. Zo kan er op eenvoudige wijze getoetst worden of een bepaalde verandering het fundamentele recht op rechtsbescherming gerechtvaardigd beperkt.

2. Is het wenselijk querulanten en ncnp-dienstverleners met een verdienmodel te weigeren conform art. 2:2, lid 1 c.q. art. 8:25, lid 1 Awb in hun bezwaar en beroep of dient de rechter sneller misbruik van procesrecht aan te nemen?

Deze vraag is relevant om te kijken of een weigering of misbruik van procesrecht binnen de kaders valt die de rechtsbescherming biedt. Wordt een belanghebbende nog wel afdoende rechtsbescherming geboden als misbruik van procesrecht wordt aangenomen of als er sprake is van een weigering?

²⁷ PHR 28 februari 2020, ECLI:NL:PHR:2020:184.

²⁸ <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7097555603912314880/>.

3. Waaruit bestaat de vergoeding waar querulanten en ncnp-dienstverleners recht op hebben en hoe kunnen deze kosten worden gereduceerd?

Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de standaard proceskostenvergoeding conform het Bpb. Ik zal ook zijdelings kijken naar de vergoeding die samenhangt met de overschrijding van de redelijke termijn. Door een goed inzicht in de vergoedingen te krijgen waarop querulanten en ncnp-dienstverleners recht hebben, kan gekeken worden waar de grootste besparingen kunnen worden gemaakt. Tevens kan dan worden gekeken of niet in strijd wordt gehandeld met het verdedigingsbeginsel.

1.3 Methodologie

In het onderzoek wil ik opzoek naar aanknopingspunten om de zogenoemde querulanten en ncnp-bedrijven die er een verdienmodel op nahouden aan te pakken via mogelijke wettelijke aanpassingen. Tevens wordt gekeken of er niet anders door de rechtspraak met bepaalde vraagstukken kan worden omgegaan. Voor de beantwoording van de deelvragen zal ik het onderzoek uitvoeren aan de hand van de klassiek-juridische onderzoeksmethoden en zal ik mij voornamelijk richten op relevante literatuur, jurisprudentie van de Hoge Raad (hierna: HR) en het Europese Hof van Justitie (hierna: HvJ). Tevens zal ik gebruik maken van kamerstukken behorende bij de relevante regelgeving. Door te kijken naar de ontstaansgeschiedenis, wil ik onderzoeken of het mogelijk is om aan de hand van aanpassingen regelingen te moderniseren zonder dat aan het doel van deze regelingen voorbij wordt gegaan. Ook zal ik kijken of rechters of bestuursorganen wellicht nog anders met onderdelen van de rechtsbescherming om kunnen gaan. Daar waar dat nodig is, zal een vergelijking worden gemaakt met rechtsstelsels van andere landen. Echter zal geen volledig rechtsvergelijkend onderzoek gedaan worden. Bij het gebruik van literatuur zijn zowel boeken en vaktijdschriften geraadpleegd, al dan niet fysiek of via elektronische databanken.²⁹

1.4 Afbakening

Er zal een afbakening moeten plaatsvinden omdat de scriptie een omvang kent van maximaal 14.000 woorden.³⁰ Helaas kan niet ieder onderwerp uitgebreid worden behandeld. Zo zal ik bijvoorbeeld niet de advocatuur meenemen in dit onderzoek. Advocaten hebben een beroepscode waardoor ze aan te spreken zijn op hun gedrag als zij zich onbehoorlijk gedragen. Voor de gemachtigden binnen de BPM en de WOZ, welke geen advocaat zijn, bestaat een dergelijke beroepscode niet. De advocaten worden dan ook buiten beschouwing gelaten in deze scriptie.

Tevens zal ik mijn onderzoek enkel richten op het recht van verdediging en zijdelings de redelijke termijn, welke onderdeel uitmaakt van het recht van verdediging. Er zal in deze scriptie vanuit worden gegaan dat de rechtsbescherming die wordt geboden onafhankelijk en onpartijdig is. Ook de dwangsom laat ik buiten beschouwing. Hoewel het zijdelings te maken heeft met het onderwerp van deze scriptie heb ik besloten het buiten beschouwing te laten omdat het onderwerp zou deze scriptie te omvangrijk maken. Verder zal ik alleen in gaan op de bezwaar- en de beroepsfase, dus de rechtsgangen bij het bestuursorgaan en de rechter en eventuele wetswijzigingen die zouden kunnen

²⁹ Onder andere Kluwer Navigator en Legal Intelligence.

³⁰ Dit is exclusief het voorblad, een inhoudsopgave, voetnoten en een literatuur- en jurisprudentielijst.

worden gedaan. Met deze afbakening probeer ik zo dicht mogelijk te blijven bij de punten waar mijns inziens de grootste kostenposten te vinden zijn, namelijk de afhandelingskosten van een bezwaar en beroep en de daadwerkelijke uitbetaling van de proceskostenvergoeding en de immateriële schadevergoeding. Doordat deze kosten worden gedragen door de maatschappij lijkt het mij zinvol om te bekijken of deze kosten kunnen worden beperkt tot een minimum.

1.5 Leeswijzer

Het onderzoek beoogt een handvat te zijn om querulanten en ncnp-bedrijven met een verdienmodel tegen te gaan. Om de probleemstelling te kunnen beantwoorden zal in hoofdstuk 2 eerst worden bekeken welk recht op rechtsbescherming querulanten en ncnp-bedrijven hebben. Ik zal hierbij een vergelijking maken tussen artikel 47 van het Handvest en de nationale rechtsbescherming. Het artikel gaat uit van het principe dat 'eenieder recht heeft op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld.'³¹ Gekeken wordt wat de overeenkomsten tussen beide artikelen zijn en hoe dit zich verhoudt tot de Nederlandse rechtsbescherming. Ook wordt bijvoorbeeld gekeken of een van deze artikelen de ruimte geeft om een onderdeel van het recht op rechtsbescherming, zoals bijvoorbeeld een hoorzitting anders in te vullen. Gemeenten hebben volgens het WODC-rapport aangegeven dat een hoorzitting met een ncnp-bedrijf inhoudelijk weinig toevoegt aan de procedure omdat er door de bedrijven weinig toegelicht wordt.³² Het hoorrecht behoort echter wel tot de rechtsbescherming van artikel 47 Handvest en artikel 6 EVRM en zal na een uiteenzetting van de rechtsbescherming dan ook aan bod komen. De vraag wordt dan beantwoord of door een andere invulling van het hoorrecht de kosten kunnen worden gereduceerd?

Nadat gekeken is welke rechtsbescherming querulanten en ncnp-bedrijven genieten, zal ik in hoofdstuk 3 het misbruik van recht en de weigering behandelen. Wanneer wordt aangenomen dat er sprake is van misbruik van recht? Wordt er snel misbruik van procesrecht aangenomen? Is het mogelijk gelet op de rechtsbescherming die querulanten en ncnp-bedrijven genieten om sneller misbruik van procesrecht aan te nemen dan tot op heden wordt aangenomen? Is het dan mogelijk om een querulant of ncnp-bedrijf te weigeren? Zijn er verschillen met betrekking tot het aannemen van misbruik van procesrecht door het bestuursorgaan en de rechter? In hoofdstuk 4 wordt de vraag beantwoord of het mogelijk is de kosten te reduceren waarop een querulant of ncnp-bedrijf recht op heeft indien zijn bezwaar of beroep gegrond wordt verklaard of wegens de overschrijding van de redelijke termijn. Bekeken wordt waaruit deze kosten bestaan en of er aanpassingen mogelijk zijn, gelet op de rechtsbescherming die wordt genoten, om deze kosten te reduceren. In hoofdstuk 5 treft u vervolgens mijn conclusie en aanbevelingen aan.

³¹ Artikel 47 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

³² Bijlage bij brief van de minister voor rechtsbescherming van 12 februari 2021, 3203606, samenvatting p.II en p. 71-72.

Hoofdstuk 2 Het fundamentele recht op rechtsbescherming

2.1 Inleiding

In de inleiding is beschreven dat er ncnp-bedrijven en querulanten zijn die een verdienmodel hebben gecreëerd aan de proceskostenvergoeding. Om te kunnen kijken of daar wat tegen gedaan kan worden moet eerst gekeken worden welke rechten ncnp-bedrijven en querulanten hebben. In dit hoofdstuk wordt dan ook de vraag beantwoord welk basisrecht op toegang tot rechtsbescherming er bestaat en hoe het nationale recht zich verhoudt tot het Europese verdedigingsbeginsel van artikel 47 van het Handvest. Een verdienmodel kan immers alleen worden aangepakt als het recht op toegang tot de rechtsbescherming niet wordt aangetast. Voordat aan de basisregels wordt toegekomen ga ik eerst nog wat dieper in op de voorfase. Zowel de wet WOZ als de Wet BPM vallen onder het bestuursrecht. Het bestuursrecht omvat de regels waar het bestuursorgaan c.q. de inspecteur zich aan moet houden bij het nemen van besluiten. Ik ga dan ook in op de wijze waarop een belanghebbende zijn aanslag ontvangt. Vervolgens bespreek ik het Unierechtelijke verdedigingsbeginsel (verder: verdedigingsbeginsel) en haar deelelementen. Een belangrijk onderdeel van het recht op rechtsbescherming is de hoorzitting, hier zal ik dan ook wat dieper op ingaan. Ten slotte wordt in paragraaf 2.6 afgesloten met een conclusie.

2.2 Het verschil tussen aanslag en een voldoening van aangifte

Voordat toe wordt gekomen aan de vraag waaruit het recht op rechtsbescherming bestaat zal een belanghebbende eerst een besluit moeten ontvangen van het bestuursorgaan. Een besluit is een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling.³³ Een belanghebbende krijgt conform artikel 1:3, lid 2 Awb een beschikking, te weten een aanslag. Hierbij moet onderscheid gemaakt worden tussen de WOZ en de BPM.

De belasting in het kader van de WOZ wordt geheven bij wege van aanslag en is daarmee een zogenoemde aanslagbelasting.³⁴ De BPM wordt echter geheven door voldoening op aangifte.³⁵ Bij een aanslagbelasting stelt het bestuursorgaan vast hoeveel belasting iemand op grond van de Wet moet betalen.³⁶ Bij de aanslag in het kader van de gemeentelijke belastingen houdt dat in dat de heffingsambtenaar de hoogte van de WOZ-waarde op grond van artikel 22 Wet WOZ vaststelt, bij een voor bezwaar vatbare beschikking en hij vervolgens op grond van de gemeentelijke Verordening Onroerende zaakbelasting de aanslag oplegt. De belastingplichtige heeft geen invloed op de hoogte van de WOZ-beschikking die als maatstaf wordt genomen voor het vaststellen van de belastingaanslag. Echter, bij de BPM is dit anders. Op grond van artikel 6 Wet BPM dient de belasting op aangifte te worden voldaan. Bij deze wijze van belastingheffing ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid voor een juiste heffing in de basis bij de belastingplichtige.³⁷ De belastingplichtige moet met andere woorden zelf bepalen wat de hoogte van de belasting is en of hij überhaupt belasting verschuldigd is. Als de belastingplichtige zelf heeft bepaald dat hij belasting verschuldigd is en de hoogte hiervan zelf heeft bepaald, dient hij dit juiste bedrag binnen de wettelijk

³³ Zie de definitie van art. 1:3, lid 1 Awb

³⁴ Zie bijvoorbeeld artikel 7 Verordening Onroerende Zaak Belasting Maastricht 2021.

³⁵ Zie artikel 6, lid 1 Wet BPM.

³⁶ Keulemans 2021, p.22, Feteris 2005, p. 3.

³⁷ Keulemans 2021, p.22, Feteris 2005, p. 3.

voorschreven termijn aan de Belastingdienst te betalen. Feteris noemt dit een doe-het-zelf-belasting.³⁸ Deze doe-het-zelf-belasting is echter geen schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan en daarmee geen besluit of beschikking in de zin van de Awb.³⁹ De wetgever heeft daarom in artikel 26, lid 2 Awr de voldoening op afdracht op aangifte gelijkgesteld met een voor bezwaar vatbare beschikking.

Nadat de belastingplichtige een aanslag heeft ontvangen of zelf de belasting op afdracht heeft voldaan en de belastingplichtige is het niet eens met het te betalen belastingbedrag, kan de belanghebbende binnen 6 weken bezwaar aantekenen.⁴⁰ Op grond van artikel 7:2 Awb wordt de belanghebbende gehoord. Bij zowel WOZ als BPM-zaken geschiedt horen op grond van artikel 25, lid 1 Awr op verzoek van belanghebbende.⁴¹ Nadat het bestuursorgaan uitspraak op bezwaar heeft gedaan kan de belanghebbende in beroep, hoger beroep en eventueel cassatie als hij het niet eens is met de beslissing.⁴² Met name in de BPM-zaken wordt vaak aangehaald dat het verdedigingsbeginsel is geschonden.⁴³ Maar wat houdt het verdedigingsbeginsel nu precies in? Hier ga ik in de volgende paragraaf op in.

2.3 Het Unierechtelijke verdedigingsbeginsel

Het verdedigingsbeginsel is veelomvattend en is neergelegd in artikel 47 van het Handvest. Dit beginsel is van toepassing wanneer een bevoegde autoriteit het voornemen heeft een bezwarend besluit te nemen.⁴⁴ Een adressaat welke aanmerkelijk in zijn belangen wordt geschaad c.q. geraakt, dient in staat te worden gesteld naar behoren en daadwerkelijk zijn standpunten naar voren te kunnen brengen over de aspecten waarop de bevoegde autoriteit zijn besluit wil baseren.⁴⁵

Keulemans deelt het verdedigingsbeginsel nog verder op in haar promotieonderzoek.⁴⁶ In het onderzoek geeft ze aan dat het verdedigingsbeginsel opgesplitst kan worden in vier delen te weten:

- het recht op geheimhouding van stukken,
- het recht op bijstand en *legal privilege*,
- het recht om zichzelf niet te incrimineren; en
- het recht om een standpunt naar behoren en effectief kenbaar te mogen maken.⁴⁷

Het recht om een standpunt naar behoren en effectief kenbaar te mogen maken bestaat volgens haar dan weer uit vier delen:

- het recht op informatie,
- het recht op (inzage in) de stukken,
- het recht op voldoende tijd ter voorbereiding van de verdediging; en

³⁸ Keulemans 2021, p.22, Feteris 2005, p. 4.

³⁹ Keulemans 2021, p.23.

⁴⁰ Zie artikel 6:7 Awb

⁴¹ Zie artikel 25, lid 1 Awr jo art. 231 Gemeentewet en art. 30, lid 1 Wet WOZ voor WOZ-zaken.

⁴² Zie respectievelijk art. 7:1, lid 1, sub a, Awb, artikel 8:104 Awb en art. 28 Awr.

⁴³ Hof Den Haag 15 juli 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1404, r.o. 5.2.

⁴⁴ Ten Dam e.a 2020, p. 52, HvJ 18 december 2008 C-349/07, ECLI:EU:C:2008:746 (Sopropé), par. 36.

⁴⁵ Ten Dam e.a. 2020, p. 52.

⁴⁶ Keulemans 2021.

⁴⁷ Keulemans 2021, p.8.

- het recht om een standpunt kenbaar te mogen maken.⁴⁸

Het recht om een standpunt naar behoren en effectief kenbaar te mogen maken over de elementen waarop een bestuursorgaan een besluit wil baseren voordat een bestuursorgaan een bezwarend besluit neemt wordt het kenbaarheidsbeginsel genoemd.⁴⁹

Een belanghebbende heeft daarbij het recht op de vier punten die genoemd worden bij het kenbaarheidsbeginsel. Want om een standpunt effectief en naar behoren kenbaar te kunnen maken, heeft een belanghebbende recht op informatie en inzage in de stukken, hiervoor moet voldoende tijd ter voorbereiding worden gegeven en daarna kan de belanghebbende pas zijn standpunt kenbaar maken. Pas als aan alle aspecten is voldaan is sprake van het feit dat een belanghebbende zijn standpunt effectief en naar behoren kenbaar heeft kunnen maken.⁵⁰

Het verdedigingsbeginsel om een standpunt effectief en naar behoren kenbaar te maken door een belanghebbende hoeft niet mondeling te geschieden. Zo oordeelde de Hoge Raad in 2019 nog dat het verdedigingsbeginsel niet geschonden was nu belanghebbende in staat was gesteld zijn zienswijze naar voren te brengen alvorens het nadelige besluit werd genomen. *'Uit het recht van de Unie vloeit niet voort dat het bij een bestuursorgaan naar voren brengen van een zienswijze over een voorgenomen bezwarend besluit, alleen naar behoren kan plaatsvinden indien dit mondeling geschiedt. Het recht van de Unie schrijft niet voor in welke vorm (mondeling of schriftelijk) de belanghebbende deze zienswijze aan het bestuursorgaan kenbaar moet kunnen maken. Wel mag de vorm waarvoor het bestuursorgaan kiest geen hindernis vormen voor de belanghebbende om van zijn recht gebruik te maken.'*⁵¹ Uit deze uitspraak volgt dan ook dat een standpunt zowel mondeling als schriftelijk kenbaar kan worden gemaakt. Alvorens een vergelijk te maken met de Nederlandse rechtspraktijk ga ik eerst nog verder in op de overige deelelementen van het verdedigingsbeginsel.

2.3.1 Overige deelelementen van het verdedigingsbeginsel

2.3.1.1 Het recht op informatie

Om een standpunt effectief en naar behoren kenbaar te maken bestaat uit vier elementen.⁵² Het eerste deelaspect bestaat volgens Keulemans uit het recht op informatie.⁵³ Dit houdt in dat de belanghebbende recht heeft op informatie over de wezenlijke feiten waarop de bezwaren berusten (ook genoemd: de punten van bezwaar).⁵⁴

Hieromtrent ben ik van mening dat er onderscheid moet worden gemaakt tussen de querulanten en ncnp-bedrijven in de WOZ en de BPM waar het in deze scriptie om draait. De belasting in het kader van de WOZ wordt geheven bij wege van aanslag en is daarmee een zogenoemde aanslagbelasting.⁵⁵ De BPM wordt echter gegeven door voldoening op aangifte.⁵⁶ Bij de variant voor de WOZ houdt de

⁴⁸ Keulemans 2021, p.8 en 10.

⁴⁹ Keulemans 2021, p.9.

⁵⁰ Keulemans 2021, p.11.

⁵¹ HR 22 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:393, r.o. 2.1.

⁵² Keulemans 2021, p. 8 en 10.

⁵³ Keulemans 2021, p. 96.

⁵⁴ Keulemans 2021, p. 96.

⁵⁵ Zie bijvoorbeeld artikel 7 Verordening Onroerende Zaak Belasting Maastricht 2021.

⁵⁶ Zie artikel 6, lid 1 Wet BPM.

methode van heffing in dat het bestuursorgaan vaststelt hoeveel belasting iemand op grond van de Wet moet betalen.⁵⁷ De belastingplichtige heeft geen invloed op de hoogte van de WOZ-beschikking die als maatstaf wordt genomen voor het vaststellen van de belastingaanslag. Bij de BPM is dit echter anders. Op grond van artikel 6 Wet BPM dient de belasting op aangifte te worden voldaan. Bij deze wijze van belastingheffing ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid voor een juiste heffing in de basis bij de belastingplichtige.⁵⁸

Om niet tot een regelmatige willekeurige belastingheffing te komen moet de overheid transparant zijn.⁵⁹ Uit bovenstaande kan mijns inziens geconcludeerd worden dat de belanghebbende bij de WOZ zo nodig extra geïnformeerd moet worden over hoe de WOZ-beschikking tot stand gekomen is. Bij de aanslag BPM heeft de belastingplichtige alle informatie al, hij heeft immers zelf de hoogte van de belasting op basis van de tot hem beschikbare informatie vastgesteld. Vermoedelijk heeft de belastingplichtige meer informatie dan waarover de inspecteur beschikt. De belastingplichtige heeft dan ook zelf inzicht in hoe de hoogte van de belasting is opgebouwd. Hij kan echter voor het doen van de aangifte al informatie opvragen als hij niet begrijpt hoe hij zijn belastingplicht zelf moet vaststellen.

2.3.1.2 Het recht op inzage stukken

Als tweede punt wordt aangegeven dat een belanghebbende recht heeft op inzage in de stukken om zijn recht goed te kunnen uitoefenen.⁶⁰ Voor de bezwaarfase is dit recht verankerd in artikel 7:4, lid 2 Awb. In het artikel wordt aangegeven dat het bestuursorgaan het bezwaarschrift en alle verder op de zaak betrekking hebbende stukken ter inzage zal leggen voor de duur van ten minste een week voorafgaand aan de hoorzitting. Ziet een belanghebbende af van zijn recht om te horen op grond van art. 7:3, onder c, Awb, dan hoeft het bestuursorgaan deze stukken dus niet ter inzage te leggen. Volgens het artikel hoeft dat namelijk alleen maar voorafgaande aan de hoorzitting. Nu die niet doorgaat hoeven de stukken dus niet ter inzage te worden gelegd.⁶¹ Poelman geeft aan dat artikel 41, tweede lid, onderdeel c, Hv meer rechtsbescherming biedt doordat het moment van de toegang tot het dossier niet wordt voorgeschreven.⁶²

Volgens de Memorie van Toelichting (verder: MvT) dient het inzage recht om te voorkomen dat het bestuursorgaan een besluit neemt op basis van informatie die de belanghebbende niet kent.⁶³ Het is zo dat alle stukken ter inzage moeten worden gelegd die in een procedure voor de rechter ingebracht zullen worden.⁶⁴ Hieruit kan geconcludeerd worden dat het heel belangrijk is dat een belanghebbende inzicht heeft in zijn dossier voordat hij afziet van een hoorzitting. Naar mijn mening is er wel een verbeteringslag mogelijk. Het ter inzage leggen stamt mijns inziens uit de tijd dat mensen minder mobiel waren en daadwerkelijk naar de gemeente of de Belastingdienst gingen, welke vaak in de buurt was gelegen, om de stukken in te zien. Met het fuseren van gemeenten en het afstoten van kantoren van

⁵⁷ Feteris 2005, p. 3.

⁵⁸ Feteris 2005, p. 3.

⁵⁹ Poelman 2023a, p. 101.

⁶⁰ Keulemans 2021, p. 98.

⁶¹ HR 7 juni 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE3833, r.o. 3.1.

⁶² Poelman, 2023a, p 101.

⁶³ PG Awb I, p. 337-340.

⁶⁴ PG Awb I, p. 337-340.

de Belastingdienst wordt het mijns inziens moeilijker voor een belanghebbende om zijn stukken op eenvoudige wijze in te zien op een kantoor. Hij zal een langere reistijd moeten afleggen. Digitalisering kan hier een uitkomst bieden. Door de stukken in een digitaal dossier op te slaan en te beveiligen via bijvoorbeeld een DigiD heeft een belanghebbende altijd inzage in zijn dossier. Om de belanghebbende voldoende voorbereidingstijd te gunnen zouden er conform artikel 7:4, lid 1 Awb tien dagen voorafgaande aan de hoorzitting geen stukken meer mogen worden toegevoegd aan het digitale dossier. Voor de groep die geen gebruik wenst te maken van het digitale dossier zou mijns inziens artikel 7:4, lid 4 Awb moeten gelden, waarin staat vermeld dat er tegen de vergoeding van de kosten een afschrift van de stukken kan worden verkregen. Hierbij moet wel de kanttekening worden geplaatst, dat de stukken die in het digitale dossier worden geplaatst voldoen aan artikel 67 Awr en de artikel 15 AVG.⁶⁵

2.3.1.3 Het recht op voldoende tijd ter voorbereiding van de verdediging

Er mogen tien dagen voorafgaand aan de hoorzitting geen stukken meer worden ingediend. Keulemans geeft aan dat de wettelijke termijn, voor zover die er is, niet doorslaggevend is.⁶⁶ Dit betreft echter de termijn in zaken die betrekking hebben op het EU-recht, dus zaken die tegen een lidstaat worden aangespannen. De belanghebbende is bij BPM-zaken vaak al in het bezit van alle stukken omdat hij de hoogte van de belasting zelf bepaalt. Ook bij een WOZ-zaak heeft de belastingplichtige al weet van de gegevens met betrekking tot zijn huis. Bekeken naar Nederlandse maatstaven kan tot de conclusie worden gekomen dat de voorbereiding van de stukken in tien dagen voor een hoorzitting voldoende moet zijn om het dossier te kunnen voorbereiden. Zeker indien er in de toekomst sprake zal zijn van digitalisering. Een belanghebbende kan dan tien dagen lang 24 uur per dag inzage hebben en hoeft daarvoor niet meer naar de gemeente- of een belastingkantoor te reizen. Ook voor het indienen van een bezwaarschrift heeft de belanghebbende voldoende tijd, te weten 6 weken aldus artikel 6:7 Awb. Zowel binnen de WOZ als BPM procedures heb ik geen zaken kunnen vinden waarin een belanghebbende onvoldoende tijd ter voorbereiding van de verdediging heeft gekregen voorafgaande aan de hoorzitting. Er is wel een zaak waarbij een onmogelijke planning van hoorzittingen die, anders gingen dan het jaar daarvoor, een schending van het hoorrecht opleverde.⁶⁷ Dit betrof echter een uitzonderingsgeval. Er zijn dus zoals Keulemans het mijns inziens correct verwoord geen signalen dat de termijnen in zijn algemeenheid te kort zouden zijn.⁶⁸

2.3.1.4 Het recht om een standpunt kenbaar te maken.

Bij het laatste punt kan de belanghebbende actief informatie aan het bestuursorgaan doorgeven.⁶⁹ Wattel lijkt hier toch wel een goed punt aan te halen waarom er geen mondelinge hoorzitting hoeft plaats te vinden. Het actief informatie doorgeven aan een bestuursorgaan kan mijns inziens op meerdere wijzen. Dit standpunt strookt echter niet met de MvT behorende bij artikel 7:2 Awb. Nu zou mijn eerste indruk zijn dat de MvT een update behoeft. Zo is de MvT meer dan 30 jaar oud. Inmiddels is de technologie verder ontwikkeld en zijn mensen mondiger geworden. In de huidige tijd is er zoveel meer mogelijk om de belanghebbende zijn standpunt kenbaar te laten maken. Gedacht

⁶⁵ Zie hiervoor Van der Sar, 2023.

⁶⁶ Keulemans 2021, p. 102.

⁶⁷ Rb. Limburg 29 september 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:9775, r.o. 8.

⁶⁸ Keulemans 2021, p. 225.

⁶⁹ Keulemans 2021, p. 11.

kan worden aan mail, een beveiligde website, een nadere vragenlijst via een app en ga zo maar door.

In de MvT valt ook nog te lezen dat het horen mondeling dient te geschieden aangezien niet *'iedereen in staat is om zijn gedachten even goed schriftelijk te formuleren'*.⁷⁰ Echter, lijkt dit artikel te zien op een belanghebbende die zonder enige vorm van bijstand een bezwaar indient bij het bestuursorgaan c.q. de inspecteur. Immers zodra er sprake is van bijstand mag verwacht worden dat de gemachtigde, die van deze bijstand zijn beroep heeft gemaakt, in staat is zich goed schriftelijk uit te drukken. Op dit punt zou volgens mij dan ook meer aansluiting gezocht kunnen worden met het verdedigingsbeginsel om het horen op een andere manier vorm te geven. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan het sturen van een voorgenomen uitspraak op bezwaar waarop de belanghebbende of diens gemachtigde schriftelijk zou kunnen reageren. In die zin ben ik het dus niet met Keulemans eens dat de voldoening op aangifte de voorfase is van het kenbaarheidsbeginsel.⁷¹ Deze fase zou verlegd kunnen worden door een voorlopige uitspraak op bezwaar te verzenden, waarop de belanghebbende kan reageren. Om te kijken of dit mogelijk is zal ik bekijken wat het doel van een hoorzitting nu is. Volgens mij kan dan de vraag worden beantwoord of een mondelinge hoorzitting noodzakelijk is.

2.4 Het doel van de hoorzitting

Artikel 7:2, lid 1 Awb geeft aan dat een belanghebbende wordt gehoord alvorens het bestuursorgaan beslist op een bezwaarschrift. In de Algemene wet inzake rijksbelastingen (verder: Awr) is in artikel 25, lid 1 opgenomen dat een belanghebbende alleen wordt gehoord op zijn verzoek. Ook in artikel 30, lid 1 Wet WOZ is opgenomen dat de artikel 25 Awr van overeenkomstige toepassing is. Ook bij bezwaarschriften die gaan over de WOZ-waarde vindt een hoorzitting dus enkel plaats op verzoek van de belanghebbende. Hoewel de belanghebbende zelf om een hoorzitting moet verzoeken, wijken de regels op dit punt af voor de bezwaarschriften in het kader van de BPM. Reeds in het Voorschrift Algemene wet Bestuursrecht 1997 werd in § 6.2.1 aangegeven dat de *'hoorplicht een essentieel onderdeel vormt van de bezwaarschriftprocedure. Daarom moet de inspecteur, alvorens hij uitspraak doet op het bezwaarschrift, belastingplichtige in de gelegenheid hebben gesteld om te worden gehoord'*.⁷² In het huidige Besluit Fiscaal Bestuursprocesrecht (verder: BFB) staat in § 9 lid 1 dat het initiatief voor het horen bij de inspecteur ligt. Bij beide belastingen moet de belanghebbende dus verzoeken om gehoord te worden. Alleen bij de BPM heeft de inspecteur het initiatief tot een hoorzitting te bewerkstelligen. Maar initieert de inspecteur niet altijd de hoorzitting? Het zou een aanbeveling voor de wetgever zijn duidelijkheid te scheppen over wanneer een belanghebbende nu wel of niet moet verzoeken om een hoorzitting of wanneer het initiatief bij de inspecteur c.q. het bestuursorgaan ligt. Want zoals een belanghebbende het nu leest zou hij op grond van het BFB niet hoeven te verzoeken om een hoorzitting, maar zou de inspecteur deze altijd in de gelegenheid moeten stellen gehoord te worden. Het zou mijns inziens de voorkeur hebben dat de wetgever dit vereenvoudigd door in de Awr op te nemen, *de inspecteur nodigt de belastingplichtige uit voor een*

⁷⁰ PG Awb I, p. 329-332.

⁷¹ Keulemans 2021, p. 38.

⁷² Voorschrift Algemene wet bestuursrecht 1997 (besluit van 21 juli 1997, nr. AFZ97/2526 M (Stcrt. 1997, 138).

hoorzitting, tenzij...Het artikel uit het BFB lijkt daarmee overbodig geworden. Hiermee wordt de ongelijkheid met de Awb opgeheven.

Het doel voor de hoorzitting is terug te vinden in de MvT de Awb.⁷³ In de MvT valt het volgende te lezen: *'het houden van een hoorzitting heeft meerdere doelen. Zo kan een belanghebbende mondeling zijn mening naar voren brengen, er kan nadere informatie ter beschikking worden gesteld, er kan een oplossing voor het probleem worden gezocht en een belanghebbende kan zich betrokken voelen en daarmee wellicht eerder het oordeel accepteren.'*⁷⁴

Kijkend naar de oorsprong van de hoorzitting gaat de inspecteur of het bestuursorgaan *'in gesprek met de bezwaarmaker en andere belanghebbenden, om te zoeken naar een oplossing waarmee alle belanghebbenden en het bestuursorgaan zich kunnen verenigen.'*⁷⁵

Echter zoals in hoofdstuk 1 reeds aangehaald schreef de Advocaat-Generaal Wattel op 20 februari 2028 dat hij uit rechtspraak van het Hof van Justitie opmaakt dat lidstaten niet verplicht zijn een hoorzitting te houden.⁷⁶ Ik zal bekijken of de conclusie die de Advocaat-Generaal hier trekt van invloed kan zijn op het hoorproces in bezwaar en of het daarmee mogelijk is om de wetgeving zodanig aan te passen dat het recht om gehoord te worden en de wijze waarop dat geschied binnen het EU-recht valt.

2.5 De verplichting tot horen in verhouding tot het EU-recht

De MvT is duidelijk over het feit dat er gehoord moet worden om diverse redenen. Maar hoe verhouden deze redenen zich tot het verdedigingsbeginsel? Volgens de Advocaat-Generaal Wattel zijn lidstaten niet verplicht een hoorzitting te houden.⁷⁷ Kan dit principe worden doorgetrokken naar bestuursorganen en de inspecteur?

Wattel geeft aan dat lidstaten niet verplicht zijn een hoorzitting te houden blijkt onder andere uit de zaak *Mediocurso*.⁷⁸ In de zaak *Mediocurso* overweegt het Hof *'dat volgens vaste rechtspraak van het Hof de eerbiediging van de rechten van de verdediging in elke procedure tegen iemand die tot een bezwarend besluit kan leiden, een grondbeginsel van het gemeenschapsrecht vormt, dat zelfs bij ontbreken van elke regeling betreffende de procedure in acht moet worden genomen. Zoals uit punt 21 van het reeds aangehaalde arrest Commissie/Lisrestal e.a. volgt, vereist dat beginsel, dat de adressaten van besluiten die hun belangen aanmerkelijk beïnvloeden, in staat worden gesteld naar behoren hun standpunt kenbaar te maken.'*⁷⁹

Wattel gaat ook nog in op diverse andere arresten die zijn standpunt zouden onderbouwen. Zo stelt hij ook dat hij in het arrest *Sopropé* leest dat het verdedigingsbeginsel niet alleen een opdracht aan het bestuur inhoudt, namelijk het bieden van gelegenheid om zienswijzen naar voren te brengen

⁷³ PG Awb I, p. 329-332.

⁷⁴ PG Awb I, p. 329-332.

⁷⁵ Koenraad 2021, p. 20.

⁷⁶ PHR 28 februari 2020, ECLI:NL:PHR:2020:184, r.o. 1.7.

⁷⁷ PHR 28 februari 2020, ECLI:NL:PHR:2020:184, r.o. 1.7.

⁷⁸ PHR 28 februari 2020, ECLI:NL:PHR:2020:184, r.o. 1.7 en 5.5.

⁷⁹ HvJ EG 21 september 2000, zaak C-462/98 P, ECLI:EU:C:2000:480 (*Mediocurso*), par. 36.

waarmee het bestuursorgaan rekening dient te houden, maar ook aangeeft waarop die zienswijze ziet, nl. op 'de elementen waarop het bestuursorgaan haar besluit wil baseren'.⁸⁰

Uit het arrest Sopropé blijkt dat het verdedigingsbeginsel ziet op het recht van beroep.⁸¹ Het recht om vooraf gehoord te worden maakt slechts deel uit van de rechten van de verdediging als het gaat om een sanctieprocedure.⁸² Gekeken moet worden of het horen voorafgaand aan de beschikking behoort tot het deelnemen aan de besluitvorming. Dat is niet het geval. Zowel bij de WOZ-beschikkingen als bij de BPM-beschikking is het verdedigingsbeginsel pas aan de orde nadat de aanslag c.q. voldoening op afdracht heeft plaatsgevonden.

Uit het WODC-onderzoek blijkt dat gemeenten aangeven dat het nut van een hoorzitting in de praktijk beperkt is.⁸³ Er komen tijdens een hoorzitting geen nieuwe feiten naar boven.⁸⁴ Het rapport geeft niet aan of dit ook het geval is in BPM-procedures. De MvT geeft aan dat het horen 'tot doel heeft om nadere informatie ter beschikking te krijgen'.⁸⁵ Zoals hierboven reeds besproken geeft het arrest Sopropé aan dat het verdedigingsbeginsel in beginsel ziet op de elementen waarop het bestuursorgaan haar besluit wil baseren.⁸⁶ Om zinloze hoorzittingen te voorkomen kan de conclusie worden getrokken dat een modernisering van de MvT en het hoorproces in de Awb noodzakelijk is. Een belanghebbende moet zijn zienswijze naar voren kunnen brengen, zonder dat het recht van de verdediging in de praktijk onmogelijk of uiterst moeilijk gemaakt wordt.⁸⁷ Het kan echter niet zo zijn dat het enkel op een hoorzitting verschijnen welke niet bijdraagt aan de besluitvorming een verdienmodel kan opleveren.

Zelf zou ik aanbevelen dat de inspecteur c.q. het bestuursorgaan een vooraankondiging uitspraak op bezwaar zou versturen, waarin een bij voorkeur schriftelijke reactietermijn wordt gegeven van vier weken voor een zienswijze op de vooraankondiging.⁸⁸ Eventueel als er geen reactie binnenkomt zou er een rappel om een reactie uit moeten gaan, waarin duidelijk wordt aangegeven dat indien er geen reactie binnenkomt er van uit wordt gegaan dat er geen aanvullingen meer zijn en er een definitieve uitspraak zal volgen. Dit ligt in lijn met hetgeen de inspecteur ook doet als hij voornemens is een naheffingsaanslag op te leggen. Dit zou een effectieve manier kunnen zijn om de wijze van horen te moderniseren, zonder dat dit in strijd is met het verdedigingsbeginsel.

⁸⁰ PHR 28 februari 2020, ECLI:NL:PHR:2020:184, r.o. 5.6.

⁸¹ HvJ EU 18 december 2008, C-349/07, ECLI:EU:C:2008:746 (Sopropé), par. 26.

⁸² HvJ EU 18 december 2008, C-349/07, ECLI:EU:C:2008:746 (Sopropé), par. 26.

⁸³ Bijlage bij brief van de minister voor rechtsbescherming van 12 februari 2021, 3203606, samenvatting p. 71.

⁸⁴ Bijlage bij brief van de minister voor rechtsbescherming van 12 februari 2021, 3203606, samenvatting p. 72.

⁸⁵ PG Awb I, p. 329-332.

⁸⁶ HvJ EU 18 december 2008, C-349/07, ECLI:EU:C:2008:746 (Sopropé), par. 26.

⁸⁷ HvJ EU 18 december 2008, C-349/07, ECLI:EU:C:2008:746 (Sopropé), par. 38.

⁸⁸ Rb. Zeeland-West-Brabant 26 mei 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3659, r.o. 2.7.1, zie ook Barkhuysen e.a., p 737.

2.6 Conclusie

De eerste deelvraag die aan het begin van het hoofdstuk is gesteld is waar bestaat het fundamentele recht op rechtsbescherming uit en hoe verhoudt de nationale rechtsbescherming zich ten opzichte van het Europese verdedigingsbeginsel van artikel 47 van het Handvest?

Uit het verdedigingsbeginsel blijkt dat een belanghebbende zijn standpunt effectief naar voren moet kunnen brengen om zo te kunnen waarborgen dat hij fundamentele rechtsbescherming krijgt. Om een standpunt effectief naar voren te brengen heeft een belanghebbende:

- het recht op informatie;
- het recht op (inzage in) de stukken;
- het recht op voldoende tijd ter voorbereiding van de verdediging; en
- het recht om een standpunt kenbaar te mogen maken.

Deze rechten zijn in de Nederlandse wet verankerd, maar met name het recht om een standpunt effectief kenbaar te maken, is mijns inziens aan modernisering toe. Zo hoeft je om je standpunt effectief kenbaar te maken niet per definitie een fysieke hoorzitting te houden. De Awb zou dan een nieuwe vorm van het recht om een standpunt effectief kenbaar te maken op moeten nemen. Dit bijvoorbeeld door een vragenlijst, via een app of wellicht een mail wisseling. Mijn aanbeveling zou zijn om een voorlopige uitspraak op bezwaar te versturen waar belanghebbende op kan reageren. Dit doet geen afbreuk aan de fundamentele rechten op de toegang tot rechtsbescherming. Overigens ben ik van mening dat de fysieke hoorzitting nooit zou mogen verdwijnen, maar dat het bestuursorgaan c.q. de inspecteur zou moeten bepalen of dit nu echt noodzakelijk is. Maar stel nu dat het verminderen van hoorzittingen niet voldoende effect heeft. Hoe zit dat nu met querulanten en ncnp-bedrijven die een verdienmodel hebben? Zou die de toegang niet kunnen worden ontzegd? Hierop ga ik in het volgende hoofdstuk in.

Hoofdstuk 3 Een querulant of ncnp-bedrijf weigeren of de toegang tot rechtsbescherming ontzeggen.

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is aan bod gekomen dat er een ncnp-bedrijf recht heeft op toegang tot rechtsbescherming. Maar is het wenselijk en toegestaan querulanten en ncnp-dienstverleners met een verdienmodel te weigeren in hun bezwaar en beroep of dient de rechter sneller misbruik van procesrecht aan te nemen? Hierbij moet natuurlijk gekeken worden of een weigering c.q. misbruik van procesrecht valt binnen de kaders die de rechtsbescherming biedt.

Daartoe zal ik in paragraaf 3.2 eerst bekijken of je een ncnp-bedrijf of querulant kan weigeren. Belangrijk is te weten of er dan sprake is van een zodanige schending van het recht op toegang tot de rechtsbescherming, dat dit niet zou mogen.

Mocht een weigering niet mogelijk zijn, dan wil ik in paragraaf 3.3 onderzoeken onder welke voorwaarden misbruik van recht wordt aangenomen. Of zou het werkelijk nog beter zijn om een *contempt of court* regeling in te voeren. In Zweden kennen ze bijvoorbeeld een dergelijke regeling.⁸⁹ Ik zal in dit hoofdstuk niet heel uitgebreid stilstaan bij een uitgebreide de *contempt of court* regeling, want met een vergelijk van regelingen bij landen wordt deze scriptie te omvangrijk. Ik zal dan ook globaal ingaan op dit onderwerp in paragraaf 3.3.2.

Ik zal het hoofdstuk in paragraaf 3.4 afsluiten met de beantwoording van de vraag of het wenselijk en toegestaan is om een partij te weigeren dan wel misbruik van recht aan te nemen.

Als eerste zal ik nu kijken of het mogelijk is een partij te weigeren.

3.2 Het weigeren van toegang tot rechtsbescherming

Mag een bestuursorgaan een belanghebbende weigeren in bezwaar? Art. 2:2 lid 1 Awb geeft aan dat een bestuursorgaan bijstand of vertegenwoordiging door een persoon tegen wie ernstige bezwaren bestaan kan weigeren. Volgens de MvT mag een bestuursorgaan slechts in uitzonderlijke gevallen gebruik mogen maken van dit artikel.⁹⁰ De ernstige bezwaren kunnen uiteenlopen van evidente en ernstige ondeskundigheid tot herhaaldelijk de normale gang van zaken, eventueel onder bedreiging van geweld, verstoren.⁹¹ Verder geeft de MvT aan dat van bestuursorganen verwacht mag worden dat ze slechts in het uiterste geval tot weigering over zullen gaan.⁹² De MvT rept met geen woord over de duur van weigering. Mag een bijstandsverlener bijvoorbeeld maximaal maar 1 maand geweigerd worden, één jaar of gedurende de rest van zijn carrière? De wetgever heeft het bestuursorgaan hier mee volledig in het ongewisse gelaten.

⁸⁹ EHRM 22-12-2020, ECLI:CE:ECHR:2020:1222JUD006827314 (Gestur Jónsson en Ragnar Halldór Hall/IJsland).

⁹⁰ Kamerstukken II 1988/89, 21221, p.50.

⁹¹ Kamerstukken II 1988/89, 21221, p.50.

⁹² Kamerstukken II 1988/89, 21221, p.50.

Een bestuursrechter kan op grond van artikel 8:25, lid 1, Awb bijstand of vertegenwoordiging door een persoon, tegen wie ernstige bezwaren bestaan, weigeren. De MvT geeft aan dat het artikel vrijwel overeenkomt met art. 2:2 Awb en dat zij ertoe strekt partijen te beschermen tegen gemachtigden of raadslieden van wie moet worden aangenomen dat hun optreden ernstige schade kan toebrengen.⁹³ Ook hier geeft de MvT aan dat de bestuursrechter terughoudend moet zijn met de toepassing van het artikel. Maar weer wordt niks gezegd over de duur, of de weigering voor een enkel beroep geldt. In geval van beide artikelen zijn overigens advocaten uitgesloten. De advocatuur is gereguleerd, waardoor zij hun eigen tuchtrecht kennen. Ook de literatuur over het weigeren is summier. Zo kom ik over het algemeen alleen de artikelen 2:2 en 8:25 Awb tegen in de literatuur.⁹⁴

Wie dus de vragen beantwoord wil zien over de randvoorwaarden die komen kijken bij een weigering moet zich wenden tot de jurisprudentie over het weigeren van bijstand of gemachtigden.⁹⁵

Wie zoekt op rechtspraak.nl krijgt slechts 113 resultaten als gezocht wordt op artikel 2:2 Awb en 152 resultaten als gezocht wordt op artikel 8:25 Awb. Het lijkt er dus op dat de artikelen met terughoudendheid worden toegepast. Want wie de jurisprudentie op rechtspraak.nl nader bestudeert komt erachter dat deze zoekresultaten niet allemaal gaan over het weigeren van bijstand of een gemachtigde. Daarvoor dienen nog wat extra zoekcriteria te worden ingevuld. Dan wordt er nog maar een handjevol uitspraken aangetroffen die het onderwerp betreffen.

In het geval dat er sprake is van een weigering betreft het altijd een bijstandsverlener of gemachtigde die zich al langere tijd onheus uit laat tegen een bestuursorgaan.⁹⁶ Aan de weigering lag jarenlange bedreigingen en scheldpartijen ten grondslag. Of de bijstandsverlener c.q. gemachtigde heeft zich schuldig gemaakt aan fraude.⁹⁷

Er bestaan overigens wel verschillen tussen de weigering door het bestuursorgaan en door de rechter. Daar waar een bestuursorgaan een gemachtigde die over de schreef gaat voor 3 maanden, 6 maanden, 3 jaar of zelfs voor 5 jaar kan weigeren, kan de rechter alleen een gemachtigde weigeren in de zaak die hij voor zich heeft. Een langdurige weigering is in de rechtspraak niet mogelijk. *Artikel 8:25, lid 1, Awb biedt de rechter dus geen grondslag voor een beslissing dat een persoon in alle aanhangige of nog aanhangig te maken zaken niet als gemachtigde of bijstandverlener mag optreden. De weigering van die persoon als gemachtigde of bijstandverlener moet beperkt blijven tot de resterende duur van de behandeling van de desbetreffende zaak in die instantie.*⁹⁸ Wattel is het hier overigens niet mee eens en zet uiteen waarom ook de rechtspraak een gemachtigde volgens hem langdurig zou mogen weigeren, in meer zaken dan alleen die de rechter onder zich heeft.⁹⁹ De Hoge Raad heeft het advies van Wattel niet opgevolgd omdat uit de aard van artikel 8:25, lid 1 Awb zou blijken dat de weigering beperkt moet blijven tot die zaak en tot de instantie die de beslissing

⁹³ PG Awb II, p. 415

⁹⁴ Marseille 2022, p.162 resp. 194.

⁹⁵ Zie ook Van Wijk/Konijnenbelt & Van Male, 2014, p.579.

⁹⁶ ABRvS 19 mei 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1060, r.o. 2.

⁹⁷ ABRvS 28 augustus 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2886, r.o. 5.6, ABRvS 12 oktober 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2709,

⁹⁸ HR 29 januari 2021, ECLI:NL:HR:2021:141, r.o. 5.2.

⁹⁹ PHR 30 juni 2020, ECLI:NL:PHR:2020:665, r.o. 8.1 t/m 8.8.

heeft genomen.¹⁰⁰ Nu de Hoge Raad het advies niet heeft gevolgd is mijns inziens de wetgever aanzet om het artikel eventueel uit te breiden zodat ook een misdragende gemachtigde of bijstandsverlener langdurig kan worden geweigerd door de gerechtelijke instanties. Nu de wet deze mogelijkheid echter nog niet bevat zou ik graag willen bekijken of wellicht het misbruik van procesrecht uitkomst zou bieden. Hierop ga ik in de volgende paragraaf in.

3.3 Misbruik van procesrecht

Nu langdurig weigeren enkel mogelijk is door een bestuursorgaan, en dan enkel met grote terughoudendheid, wil ik graag nader bezien of en wanneer misbruik van procesrecht aangenomen kan worden. Wie in de Awb opzoek gaat naar misbruik van procesrecht komt van een redelijk koude kermis thuis. Het begrip is in zijn totaliteit niet terug te vinden. Wel treft men in artikel 8:18, lid 4, Awb de term misbruik aan. Dit gaat dan om misbruik van het wrakingsrecht. Artikel 6:15, lid 3, Awb spreekt van kennelijk onredelijk gebruik van procesrecht bij het indienen van een bezwaarschrift. Hetzelfde begrip komt voor in artikel 8:75, lid 1, Awb, dit betreft een artikel over de proceskostenvergoeding. Voor de rest zwijgt de Awb in alle toonaarden over misbruik van procesrecht. Bekijk je vervolgens de jurisprudentie binnen het bestuur- c.q. belastingrecht dan worden er ook geen spraakmakende arresten gevonden. Zo worden wel uitspraken en arresten gevonden die gaan over het misbruik van het wrakingsrecht. Maar dat gaat veelal over een tweede verzoek om wraking.¹⁰¹ Of om een gemachtigde die een wrakingsverbod heeft gehad van een jaar.¹⁰² Ook kan men nog beroepszaken vinden waarin een gemachtigde bewust het bezwaar verkeerd heeft ingediend.¹⁰³ Incidenteel doet de inspecteur of het bestuursorgaan een poging om proceskostenvergoeding op belanghebbende te verhalen.¹⁰⁴ In een enkel geval lukt het om de belanghebbende op te laten draaien voor de proceskostenvergoeding, zoals in het geval van een belanghebbende die om € 0,47 meer invorderingsrente te ontvangen, rechtsbijstand had ingeroepen.¹⁰⁵ Of in het geval dat er sprake is van onredelijk gebruik van het procesrecht.¹⁰⁶

Een hele duidelijke lijn van wat misbruik van procesrecht nu is en wanneer het beroep wordt gehonoreerd is er niet. Om wat meer duidelijkheid te krijgen over het begrip misbruik van procesrecht zal een uitstap moeten worden gemaakt naar het Burgerlijk Wetboek.

¹⁰⁰ HR 6 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1730, r.o. 2.2.3.

¹⁰¹ HR 9 december 2022, ECLI:NL:HR:2022:1847, r.o. 2.2.

¹⁰² Rb. Zeeland-West-Brabant 29 september 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:4928, r.o. 2.1 t/m 2.10.

¹⁰³ Rb. Rotterdam 23 februari 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:1720.

¹⁰⁴ Rb. Zeeland-West-Brabant 2 oktober 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:4308, r.o. 2.9.

¹⁰⁵ Rb. Noord-Nederland 20 mei 2022, ECLI:NL:RBNNE:2022:1687, r.o. 6.

¹⁰⁶ Hof 's-Hertogenbosch 19 februari 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:617, r.o. 4.18 t/m 4.26.

3.3.1 Misbruik van bevoegdheid en het Burgerlijk Wetboek

Het misbruik van procesrecht is geregeld in artikel 3:13 Burgerlijk Wetboek (verder: BW). In het BW spreekt men overigens van misbruik van bevoegdheid. In de kern houdt het in dat iemand een (wettelijke) bevoegdheid niet te kwader trouw mag gebruiken voor een ander doel dan waarvoor zij bedoeld is. Het artikel geeft een niet-limitatieve opsomming van gevallen waarin in ieder geval sprake is van misbruik, te weten:

- Het uitoefenen van een bevoegdheid met geen ander doel dan het schaden van een ander;
- Het uitoefenen van een bevoegdheid met een ander doel dan waarvoor zij is verleend; en
- In aanmerking nemende de onevenredigheid tussen het belang bij de uitoefening en het belang dat daardoor wordt geschaad, naar redelijkheid niet tot die uitoefening had kunnen komen.¹⁰⁷

In artikel 3:15 BW valt te lezen dat misbruik van recht ook van toepassing is buiten het vermogensrecht "voor zover de aard van de rechtsbetrekking zich daar niet tegen verzet". Door deze schakelbepaling is artikel 3:13 dus ook van toepassing in het belasting- c.q. bestuursrecht.¹⁰⁸

Pas in 2014 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (verder: Afdeling) via artikel 3:15 BW de toepassing van misbruik van recht voor het eerst aanvaard bij Wet openbaar bestuur-verzoeken (verder: Wob-verzoeken), inmiddels WOO-verzoeken.¹⁰⁹ Het kan ook zo zijn dat misbruik van recht al aan de orde is bij de indiening van bezwaren. In dat geval kan het verzoek buiten behandeling worden gesteld. De aanwezigheid van misbruik van recht betekent dan dat het rechtsmiddel niet-ontvankelijk is.¹¹⁰ Bij een niet-ontvankelijk verklaring krijgt een rechtszoekende geen inhoudelijk oordeel van de rechter.¹¹¹ Hierdoor ligt de lat hoog om misbruik van procesrecht aan te nemen door de rechter.

De Hoge Raad heeft misbruik van procesrecht nog niet toegepast in WOZ en BPM zaken. Om erachter te komen wanneer misbruik van procesrecht wordt aangenomen in de belasting- c.q. bestuurszaken moet gekeken worden naar de rechtspraak van de Afdeling. In onder andere de Wob-zaken is dit misbruik aangenomen daar zal gezocht worden naar een houvast. In deze zaken waar misbruik van recht is aangenomen heeft de verzoeker vaak het motief om geldsommen te incasseren ten laste van het bestuursorgaan¹¹² en/of het frustreren van het bestuursorgaan.¹¹³ Omdat de verzoeker niet toe zal geven dat het een of beide motieven nastreeft, gaat de Afdeling aan de hand van de omstandigheden van het geval na of er sprake is van misbruik van recht. De volgende omstandigheden worden dan beoordeeld:

- Er wordt geprocedeerd op grond van een (algemene) machtiging op ncnp-basis waarbij de vergoedingen gelijk is gesteld aan de hoogte van de proceskostenvergoeding die rechtstreeks aan gemachtigde worden overgemaakt.¹¹⁴

¹⁰⁷ Zie artikel 3:13, lid 2, BW.

¹⁰⁸ Zie ook PHR 29 mei 2019, ECLI:NL:PHR:2019:702.

¹⁰⁹ ABRvS 19 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4129; r.o. 6.8 t/m 6.10.

¹¹⁰ Rb. Zeeland-West-Brabant 10 maart 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:1103.

¹¹¹ Krijvenaar, Stolze & Wiegink 2020, p. 1241.

¹¹² ABRvS 6 juli 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1858, r.o. 3.3.

¹¹³ ABRvS 1 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:930, r.o. 2.2 t/m 2.4.

¹¹⁴ ABRvS 6 juli 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1858, r.o. 3.3.

- Er wordt door de Afdeling ook gekeken naar het procesgedrag van een gemachtigde. Hierbij gaan ze in op gebruik van een bevoegdheid voor een ander doel dan waar het voor bedoeld is.¹¹⁵
- Daarmee samenhangend wordt ook gekeken naar de hoeveelheid verzoeken/rechtsmiddelen die een gemachtigde inzet.¹¹⁶ en de hoeveelheid correspondentie die daarop betrekking heeft is samenhang met de (financiële) belasting van het overheidsapparaat.¹¹⁷

De vraag is dan hoe de uitspraak van de Afdeling zich verhoudt tot querulanten en ncnp-bedrijven die binnen de WOZ en de BPM opereren. Er is al een verschil te noemen tussen de Wob-verzoeken en de BPM- en WOZ-procedures. De Wob-verzoeken zijn verzoeken terwijl de geschillen binnen de BPM en de WOZ uit een aangifte, naheffing of een aanslag hun oorsprong vinden. Toch snap ik de terughoudendheid van de rechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad niet om in sommige gevallen harder op te treden tegen het misbruik van procesrecht. Zo opereren veel van de gemachtigden binnen de WOZ en BPM op basis van een ncnp-machtiging. Hierbij vloeien de proceskostenvergoeding en eventuele andere vergoedingen rechtstreeks naar de gemachtigde. *'Een dergelijke wijze van rechtsbijstandverlening maakt [gemachtigde] rechtstreeks gebaat bij een veroordeling van het bestuursorgaan tot betaling van een proceskostenvergoeding aan [appellant A] en [appellant B].'*¹¹⁸

Geconcludeerd kan dus worden dat gemachtigden, met een algemene machtiging waarbij de hoogte van de vergoeding gelijk is gesteld aan de verkregen vergoeding, al gebaat zijn bij een veroordeling van het bestuursorgaan of de inspecteur tot betaling van proceskostenvergoeding. Vervolgens zou de rechter nog kunnen kijken of een gemachtigde nog wel procedeert over het materiële geschil te weten over de hoogte van de belasting dan wel dat zij andere zaken aanhaalt die niet meer zien op de hoogte van de belastingschuld. Zo valt te denken dat er bijvoorbeeld alleen nog wordt geprocedeerd omdat er geen rente over de vergoeding van het griffierecht zou zijn vergoed en ook de overige grieven niet meer zien op de materiële belastingschuld.¹¹⁹

Gelet op de lijn die de Afdeling volgt zou hier misbruik van recht aangenomen kunnen worden. Toch doet de rechtelijke macht buiten de ABRvS dit niet. Mij is niet geheel duidelijk waarom er zo terughoudend mee om wordt gegaan. Ik vermoed doordat er een wezenlijk verschil tussen WOB-verzoeken en WOZ- c.q. BPM-zaken zit. Bij de laatste wordt gekeken naar het individuele bezwaar en naar een object, te weten het huis of de auto. De WOB-verzoek, nu WOO zijn algemener van aard en betreffen de uitvraag van informatie. Bij de WOZ en de BPM is er een belasting bij betrokken. Ik vermoed dat rechters hierdoor terughoudender zijn om misbruik aan te nemen. Toch ben ik van mening dat door sneller misbruik van recht aan te nemen, men een stuk van de eigen overbelasting aanpakt. Op die manier komen alleen de zaken die ertoe doen nog op de rol. Maar wellicht beogen ze ook hun onafhankelijkheid te bewaken. Of zijn ze op zoek naar wat meer houvast in de wet wanneer je nu wel of niet misbruik van recht mag aannemen als rechter of bestuursorgaan. Een

¹¹⁵ ABRvS 13 juli 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1957, r.o. 2.3 en 2.4.

¹¹⁶ ABRvS 11 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2291, r.o. 1.1 en 1.2.

¹¹⁷ ABRvS 1 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:930, r.o. 2.2 t/m 2.4.

¹¹⁸ ABRvS 6 juli 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1858, r.o. 3.3.

¹¹⁹ Hof Arnhem-Leeuwarden 5 januari 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:68.

aanbeveling zou dan kunnen zijn dat er in de wet een basis wordt aangegeven wanneer er minimaal sprake is van misbruik van recht.

Maar hoe gaan ze in het buitenland nu om met misbruik van recht? Zonder een al te grote rechtsvergelijking te maken tussen diverse landen zal gekeken worden naar het begrip *contempt of court* in Engeland.

3.3.2 Contempt of Court

In een aantal landen kennen ze een zogenaamde *contempt of court* regeling. Wie naar de website van de kroon in Engeland gaat kan het volgende lezen over het onderwerp. '*Contempt of court happens when someone risks unfairly influencing a court case. It may stop somebody from getting a fair trial and can affect a trial's outcome.*

Contempt of court includes:

- *disobeying or ignoring a court order*
- *taking photos or shouting out in court*
- *refusing to answer the court's questions if you're called as a witness*
- *publicly commenting on a court case, for example on social media or online news articles.*¹²⁰

Wie een dergelijke overtreding begaat riskeert een celstraf van maximaal 2 jaar, een boete of beide zo valt te lezen.¹²¹ Dit alles is neergelegd in de Contempt of Court Act 1981.¹²² Het zoeken van Engelse rechtspraak is helaas nog niet zo eenvoudig gemaakt als in Nederland. Wie de kranten na speurt komt zeker een artikel tegen over contempt of court, zoals de zaak van Jordan Wills die veroordeeld is voor 2 weken gevangenisstraf wegens het schreeuwen, wie ben jij om me te vertellen wat ik moet doen naar een rechter.¹²³ De uitspraak van de veroordeling is niet te vinden in de wirwar van het Engelse rechtssysteem, maar de boodschap is duidelijk. In Engeland wordt het al niet getolereerd dat men neerbuigend tegen een rechter praat. In Engeland zou de gemachtigde die hier de rechters schriftelijke mededeelt '*Ze zouden eens een paar rechters van de rechtbank die dergelijke uitspraken doen, (levenslang) moeten opsluiten zonder eerlijk proces, zou de rest misschien eens wat eerlijker en respectvoller hun wettelijke taak vervullen. Vieze smerige hoerentent is het in Arnhem in de Walburgstaat!!! Te gek om over te durven praten!!!!*' of '(...) Uw rechtbank – past kennelijk maatregelen toe uit communistische regimes...Censuur van procedurele stukken...Niks fundamentele vrijheid, alleen voor het oog van het kerkvolk... (...)' vermoedelijk meteen zijn veroordeeld onder de Contempt of Court Act 1981. Nu een dergelijke regeling in Nederland echter ontbreekt adviseert Wattel in zijn conclusie de HR om een waarschuwing af te geven en vervolgens de gemachtigde langdurig te weigeren.¹²⁴ Wel vraagt Wattel zich terecht af of '*Gezien de onderdelen 9.5 en 9.6 hierboven rijst bovendien de vraag naar de strafbaarheid van de uitlatingen van de gemachtigde jegens ambtenaren en rechters en de instituties die zij vertegenwoordigen, ook in de thans door u te beoordelen zaak. Gezien art. 6:162 BW rijst ten slotte de vraag naar 's mans mogelijke civielrechtelijke aansprakelijkheid voor eventuele (immateriële) schade en kosten als*

¹²⁰ <https://www.gov.uk/contempt-of-court>.

¹²¹ <https://www.gov.uk/contempt-of-court>.

¹²² <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/49>.

¹²³ <https://www.kentonline.co.uk/dover/news/defendant-jailed-for-angry-outburst-131049/>.

¹²⁴ PHR 28 februari 2020, ECLI:NL:PHR:2020:184, r.o. 9.13.

*gevolg van zijn gedrag.*¹²⁵ Nu er geen regeling zoals contempt of court bestaat in Nederland dienen rechters en overheidspersoneel zich in allerlei bochten te wringen om een gemachtigde of querulant er van te weerhouden zich onheus tegen hen uit te laten.

3.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is ingegaan of het wenselijk is querulanten en ncnp-diensteverleners met een verdienmodel te weigeren in hun bezwaar en beroep of dat de rechter sneller misbruik van procesrecht dient aan te nemen.

Gebleken is dat een bestuursorgaan een gemachtigde of querulant op grond van artikel 2:2, lid 1 Awb kan weigeren. Een bestuursorgaan kan dus na een waarschuwing een partij langdurig weigeren.

Een rechtsprekende instantie kan echter enkel weigeren in de hem onderhanden zijnde zaak op grond van artikel 8:25, lid 1 Awb. Mijns inziens biedt met name art. 8:25 Awb de rechterlijke macht geen goed handvat om een goede boodschap af te geven over een gemachtigde zijn gedrag. Wordt er vervolgens gekeken naar het misbruik van recht, lijken de bestuursrechters ook daar een hoge drempel op te werpen voor de toepassing van dit leerstuk, indien er sprake is van grove beledigingen aan hun zijde. Geconcludeerd moet worden dat het ter bescherming van overheidspersoneel, of dat nu een ambtenaar is van de Belastingdienst of een rechter bij een van de rechterlijke instanties die Nederland rijk is, beter zou zijn als er een gelijklopende regeling zoals de Engelse *contempt of court*-regeling in de wet wordt opgenomen. Zo kan op eenvoudige wijze aan een procespartij die de grenzen te buiten gaat een duidelijk signaal af worden gegeven om zich te onthouden van een dergelijke misstap. Zo zou een rechter kunnen overwegen een boete op te leggen als dergelijke uitspraken richting ambtenaren worden gedaan. Helpt dat niet dan zou men voor een gevangenisstraf kunnen kiezen. Een contempt of court regeling zou mijns inziens goed kunnen werken om zo de grove beledigingen aan te kunnen pakken en het weer over de inhoud te hebben. Zeker nu het beroep van adviseur of bijstand niet gereguleerd is en er vele omwegen moeten worden gezocht om een gemachtigde te weerhouden van dergelijk gedrag.

¹²⁵ PHR 28 februari 2020, ECLI:NL:PHR:2020:184, r.o. 9.12.

Hoofdstuk 4 Welke rechten bestaan er op proceskostenvergoedingen en hoe kunnen deze gereduceerd worden?

4.1 Inleiding

In de vorige hoofdstukken ben ik ingegaan op de rechtsbescherming waarop een belanghebbende recht heeft, de weigering van een gemachtigde en wat het misbruik van procesrecht inhoudt. Maar waaruit bestaan de vergoedingen waar querulanten en ncnp-dienstverleners recht op hebben en kunnen deze kosten worden gereduceerd? Welke kosten moeten worden vergoed wordt behandeld in paragraaf 4.2. Om in aanmerking te komen voor een vergoeding dient eerst bekeken te worden onder welke voorwaarden een rechtzoekende recht heeft op een vergoeding. Dit zal ik in paragraaf 4.3 behandelen. De staatsecretaris Fiscaliteit en Belastingdienst heeft een plan van aanpak voor de no-cure-no-pay-problematiek binnen de BPM en de WOZ naar de Tweede Kamer gestuurd.¹²⁶ In paragraaf 4.4 bekijken we de voorstellen die de staatsecretaris noemt zullen bijdragen aan een reducering van de kosten. In paragraaf 4.5 treft u een conclusie van de bevindingen aan.

4.2 Welke kosten moeten worden vergoed?

In zowel artikel 8:75, artikel 7:15 en artikel 7:28 Awb wordt gesproken over de vergoeding van de gemaakte kosten door een belanghebbende. Pas in 2002 zijn de bovengenoemde artikelen aangevuld met de bepalingen over het vergoeden van de door de belanghebbende gemaakte kosten.¹²⁷

In principe is het zo dat alle partijen hun eigen kosten dragen. In de MvT wordt het volgende aangegeven over wanneer er sprake kan zijn van het vergoeden van de kosten. De kosten worden *'uitsluitend vergoed, indien het bestreden besluit onrechtmatig blijkt en het bestuursorgaan in ernstige mate onzorgvuldig heeft gehandeld.*¹²⁸ Op dit voorstel is echter een amendement ingediend waarin is aangegeven dat het besluit moest worden herroepen wegens een aan het bestuursorgaan te wijten onrechtmatigheid.¹²⁹ De minister van Justitie geeft hierbij als reactie reeds aan dat ook het nieuwe amendement-Dittrich c.s., weliswaar in mindere mate, naar zijn oordeel zal leiden tot een onwenselijke juridisering van de bezwaarschriftprocedure.¹³⁰ En juist hetgeen wat men had getracht te voorkomen met het initiële wetsvoorstel lijkt te zijn uitgekomen. Er is sprake van een onwenselijke juridisering van de bezwaarprocedure. Zo zijn er tal van zaken waarin niet meer de materiële belastingschuld ter sprake komt, maar waar het alleen nog gaat om de hoogte van de proceskostenvergoeding en de immateriële schadevergoeding.¹³¹ Er is dus sprake van juridisering van de bezwaar- en beroepsprocedure. Met het initiële wetsvoorstel zou voorkomen worden dat er sprake was van juridisering.¹³² Nu gaat het echter in veel van de zaken wel om enkel de kosten.¹³³ De kosten welke vergoed dienen te worden staan in het Bpb. Om in aanmerking te komen voor een

¹²⁶ Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 maart 2023, Kamerstukken II 2022/23 29279, nr. 776.

¹²⁷ Stb, 2022, 55.

¹²⁸ Kamerstukken 1999/2000, 27024, nr. 3, p. 1.

¹²⁹ Kamerstukken 1999/2000, 27024, nrs.7 en 8 en Kamerstukken 1999/2000, 27024, nr. 14.

¹³⁰ Kamerstukken 1999/2000, 27024, nr. 15.

¹³¹ Hof Den Haag 16 maart 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:784, Hof Den Haag 16 maart 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:785.

¹³² Kamerstukken 1999/2000, 27024, nr. 3, p. 5.

¹³³ Zie o.a. Hof Arnhem-Leeuwarden 24 april 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:3813, Rb. Noord-Holland 1 mei 2023, ECLI:NL:RBNHO:2023:5069, Rb. Zeeland-West-Brabant 22 juni 2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:4391Rb. Zeeland-West-Brabant 22 juni 2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:4397.

van de vergoedingen die in het Bpb staan dient er eerst aan een aantal voorwaarden te worden voldaan. Deze voorwaarden bespreek ik in de volgende paragraaf.

4.3 Voorwaarden proceskostenvergoeding

Een rechtszoekende heeft niet altijd recht op de vergoeding van zijn kosten. Om in aanmerking te komen voor een vergoeding moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. De voorwaarden ten aanzien van kostenvergoeding in bezwaar zijn te vinden in het tweede en derde lid van art. 7:15 Awb. Deze voorwaarden komen overeen met de voorwaarden voor een kostenvergoeding in beroep. In artikel 8:75 worden de artikelen 7:15, lid 2 tot en met 4 en artikel 7:28, lid 4 en 5 van overeenkomstige toepassing verklaard. Daarom zullen de voorwaarden voor een proceskostenvergoeding in bezwaar en beroep hieronder tegelijkertijd behandeld worden.

De hierboven genoemde artikelen kennen in totaal een viertal voorwaarden om in aanmerking te komen voor een vergoeding van de proceskosten, te weten:

- Er moet sprake zijn van een herroeping van het (primaire) besluit;¹³⁴
- Het besluit moet herroepen worden wegens een aan het bestuursorgaan te wijten onrechtmatigheid;¹³⁵
- Er moet voordat het bestuursorgaan beslist op het bezwaar of een uitspraak doet in beroep worden verzocht om proceskostenvergoeding;¹³⁶ en
- De kosten moeten redelijkerwijs door belanghebbende zijn gemaakt.¹³⁷

Hieronder zullen al deze voorwaarden kort de revue passeren. Allereerst zal ik kijken wanneer een besluit herroepen wordt.

4.3.1 Wanneer is sprake van een herroeping van het (primaire) besluit?

Om te kunnen spreken van herroepen is het nodig dat het beoogde of geweigerde rechtsgevolg van het primaire besluit wordt gewijzigd.¹³⁸ Met andere woorden wil dit zeggen dat het 'dictum' van het besluit moet zijn gewijzigd om van een herroeping ervan te spreken.¹³⁹ Maar niet alle wijzigingen van de rechtsgevolgen gelden als een herroeping. Zo is het herstellen van een voor belanghebbende kenbare herschrijving geen herroeping.¹⁴⁰ Er is dus geen sprake van een herroeping als het bezwaar op andere gronden of met een andere (aangevulde) motivering wordt gehandhaafd.¹⁴¹ Niet iedere wijziging van het dictum is dus een herroeping. Maar indien het dictum dus wel herroepen wordt moet er ook nog sprake zijn van een herroeping wegens onrechtmatigheid, maar wat houdt dat in?

¹³⁴ Art. 7:15, lid 2, art. 7:28, lid 2 en art. 8:75 lid 1 Awb.

¹³⁵ Art. 7:15, lid 2, art. 7:28, lid 2 en art. 8:75 lid 1 Awb.

¹³⁶ Art. 7:15, lid 3, art. 7:28, lid 2 en art. 8:75 lid 1 Awb.

¹³⁷ Art. 7:15, lid 3, art. 7:28, lid 2 en art. 8:75 lid 1 Awb.

¹³⁸ CRvB 23 augustus 2006, ECLI:NL:CRVB:2006:AY8044, r.o. 2.4.

¹³⁹ Barkhuysen e.a. 2019, p.563.

¹⁴⁰ CRVB 7 januari 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BP0175, r.o. 4.3.

¹⁴¹ CRvB 2 oktober 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1929, r.o. 4.2, ABRvS 4 oktober 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2686, r.o. 2.2.

4.3.2 Wanneer is sprake van een herroeping wegens onrechtmatigheid?

Aan de hand van de feiten en omstandigheden zoals deze zich voordeden ten tijde van het besluit, moet beoordeeld worden of sprake is van een aan het bestuursorgaan te wijten onrechtmatigheid.¹⁴²

De Hoge Raad heeft in het arrest *Sint-Oedenrode/Driessen* besloten dat met de vernietiging van een besluit door de bestuursrechter vast staat dat onrechtmatig is gehandeld.¹⁴³ Ook indien het primaire besluit in stand blijft, maar er wel recht bestaat op immateriële schadevergoeding, bestaat er recht op een proceskostenvergoeding.¹⁴⁴ Deze vergoeding wordt overigens wel vaak gematigd.¹⁴⁵

Verder oordeelt De Hoge Raad ook dat er sprake is van een aan het bestuursorgaan te wijten onzorgvuldigheid indien de inspecteur de normale zorgvuldigheid niet betracht en daardoor uitgaat van een onjuiste waardering van feiten en omstandigheden waardoor een te hoge aanslag wordt opgelegd.¹⁴⁶

Toch kan een primair besluit ook worden herroepen wegens gewijzigde feiten en omstandigheden. De herroeping is dan niet het gevolg van onrechtmatigheid waardoor er geen recht bestaat op een kostenvergoeding.¹⁴⁷

In het kader van de WOZ- en BPM-beschikkingen kan bij de WOZ mijns inziens sneller worden aangenomen dat bij de herroeping van het primaire besluit sprake is van een onrechtmatigheid dan bij de een BPM-beschikking.

Bij de BPM bepaalt de belastingplichtige immers zelf de hoogte van de materiële belastingschuld. Mijns inziens zou dit al een drempel op moeten werpen om in aanmerking te komen voor een proceskostenvergoeding. Toch lijkt dit in de praktijk niet het geval. Ook indien de belastingplichtige pas in hoger beroep opwerpt dat een verkeerd tarief is gehanteerd dient de inspecteur een proceskostenvergoeding te betalen.¹⁴⁸ Het maakt voor een veroordeling in de proceskostenvergoeding dan ook niet uit of de hoogte van de belasting wordt vastgesteld door de heffingsambtenaar c.q. inspecteur, dan wel door de belastingplichtige zelf.

4.3.3 Er moet voor het besluit wordt genomen worden verzocht om een vergoeding

Uit het verzoek van een belanghebbende om proceskostenvergoeding moet duidelijk worden welke kosten zijn gemaakt en voor vergoeding worden aangedragen. Het moet ook zijn gedaan voordat het besluit is genomen.

¹⁴² ABRvS 24 november 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BO4842

¹⁴³ Barkhuysen e.a. 2022, par.6.2.

¹⁴⁴ Rb. Zeeland-West-Brabant 21 maart 2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:1890, r.o. 4.

¹⁴⁵ HR 20 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:660, r.o. 2.3.1 en 2.3.2.

¹⁴⁶ HR 18 juni 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM7705, r.o. 3.5.2.

¹⁴⁷ CRvB 10 oktober 2017, ECLI:NL:CRVB:2017:3453, r.o. 4.4 en 4.5.

¹⁴⁸ HR 24 maart 2023, ECLI:NL:HR:2023:440.

4.3.4 Heeft de belanghebbende de kosten redelijkerwijs moeten maken?

De zinsnede 'redelijkerwijs heeft moeten maken' omvat een dubbele redelijkheidstoets.¹⁴⁹ Dit houdt in dat niet alleen de gemaakte kosten redelijk moeten zijn, maar ook het inroepen van rechtsbijstand moet redelijk zijn.¹⁵⁰ De lat ligt hier overigens niet hoog want er wordt niet snel aangenomen dat het inroepen van professionele rechtshulp onredelijk is. Zo kan een bezwaarmaker die zelf (juridische) expertise bezit toch rechtsbijstand in roepen, zelfs als hij met zijn rechtsbijstandverlener is gehuwd. Dit is geen reden om bij voorbaat aan te nemen dat een belanghebbende de kosten van door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand niet redelijkerwijs heeft moeten maken.¹⁵¹

4.3.5 Overige voorwaarden

Wanneer aan de bovenstaande voorwaarden is voldaan is de eerste hobbel genomen om in aanmerking te komen voor een vergoeding van de kosten. In het Bpb staan vervolgens de overige voorwaarden waaraan moet zijn voldaan wil een belanghebbende een vergoeding van de kosten krijgen. Zo valt in artikel 1 van het Bpb te lezen dat bijvoorbeeld alleen kosten worden vergoed indien er sprake is van een door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand. Indien een belanghebbende dus zelf procedeert krijgt hij geen vergoeding van zijn gemaakte kosten. Dit geldt voor alle bestuursrechtelijke zaken.

Er zijn dus een aantal voorwaarden waaraan moet zijn voldaan wil een rechtszoekende in aanmerking komen voor een kostenvergoeding. Nu lijken deze maatregelen niet een hele hoge drempel op te werpen indien een rechtszoekende professionele juridische bijstand inroept. Hoe kunnen deze kosten dan gereduceerd worden? De Staatssecretaris heeft hier een plan van aanpak voor opgesteld.¹⁵² Hier ga ik in de volgende paragraaf op in.

4.4 Maatregelen die de staatssecretaris voornemens is te nemen

Op 23 maart 2023 heeft de staatssecretaris een plan van aanpak voor de no-cure-no-pay-problematiek binnen de BPM en de WOZ naar de Tweede Kamer gestuurd.¹⁵³ De staatssecretaris noemt hierin een 6-tal punten waarop hij de problemen wil gaan aanpakken, te weten:

- 1. Standaard uitbetalen van de vergoedingen voor de WOZ en de BPM aan de belanghebbende.*
- 2. Een apart regime voor het recht op een proceskostenvergoeding voor de WOZ en de BPM.*
- 3. Geen toekenning van proceskostenvergoeding ingeval de WOZ-waarde of de BPM-waarde slechts licht wordt bijgesteld.*
- 4. Verplicht informeel traject voor de WOZ.*
- 5. Intensiveren van de handhavingsstrategie bij de zogenoemde parallelimport van motorrijtuigen.*
- 6. Niet langer uitkeren van de vergoeding van immateriële schade bij de WOZ en BPM.*¹⁵⁴

¹⁴⁹ Postema 2022, p.1.

¹⁵⁰ Postema 2022, p.1.

¹⁵¹ Hof 's-Hertogenbosch 9 december 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BV3466, r.o. 4.9 en 4.10.

¹⁵² Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 maart 2023, Kamerstukken II 2022/23 29279, nr. 776.

¹⁵³ Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 maart 2023, Kamerstukken II 2022/23 29279, nr. 776.

¹⁵⁴ Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 maart 2023, Kamerstukken II 2022/23 29279, nr. 776, p. 3.

Met het plan van aanpak beoogt de staatssecretaris de belanghebbende zoveel mogelijk bij de procedure te betrekken.¹⁵⁵ Tevens wil hij de te vergoeden kosten meer in lijn brengen met de inspanningen die zijn verricht door de rechtsbijstandsverlener.¹⁵⁶ Ook wil hij geen proceskostenvergoeding toekennen als de waarde bijstelling binnen een bepaalde bandbreedte blijft.¹⁵⁷ In die zelfde lijn wil hij ook geen immateriële schadevergoeding meer uitkeren binnen de WOZ en de BPM.¹⁵⁸ Punt 5 laat ik buiten beschouwing, deze maatregel ziet niet zozeer op de hoogte van de proceskostenvergoeding maar op een handhavingstrategie die niet bij de scope van deze scriptie past. De overige voorstellen uit het plan van aanpak bespreek ik in de volgende sub paragrafen.

4.4.1 Een afzonderlijk regime voor proceskostenvergoeding

Op het plan van aanpak zijn diverse reacties binnengekomen. Zo wordt al aangegeven dat een afzonderlijk regime voor proceskostenvergoeding door de hoogte daarvan te verlagen een gevoel van déjà-vu geeft.¹⁵⁹ Immers zo wordt aangegeven heeft de wetgever hier in 2021 al een poging toe ondernomen die door de Hoge Raad als discriminatoir is beoordeeld.¹⁶⁰ Echter kan dit wel genuanceerd worden. Zo kan het codificeren van in voorkomende gevallen lagere vergoedingen wel volgens Poelman.¹⁶¹ Poelman geeft echter de voorkeur aan *'een regime van vergoedingen dat is gerelateerd aan de omvang van het (uiteindelijke) geschil, met de mogelijkheid daarnaast rekening te houden met de omvang van de werkzaamheden, alsmede een toetsing aan genoemde factoren.'*¹⁶² Dit laatste lijkt me echter in de praktijk geen soelaas te bieden. Er is in het Bpb nu immers al sprake van het gewicht van de zaak. In de meeste gevallen is de factor gewoon gemiddeld. Want hoe kwantificeer je het gewicht van een zaak? Dit zou dan verschoven worden naar de omvang van de werkzaamheden? Je moet hierbij dus allerlei randvoorwaarden in het leven roepen waaraan getoetst moet worden. En geldt dan dat bij ieder belastingmiddel waar het Bpb op van toepassing is, dat de rechter moet bepalen hoe groot de omvang van de werkzaamheden is, de omvang van het geschil en daar dan ook nog eens aan moet gaan toetsen? Ik vrees dat zij dan niet meer door de stapel werk heen zullen komen. Immers net zoals bij het weigeren van een gemachtigde in beroep en hoger beroep lijkt het mij dat het niet mee mag worden gewogen dat hij iedere keer hetzelfde beroepschrift met wat kleine aanpassingen indient. Het gaat bij de rechtspraak om de behandeling van de individuele zaak.¹⁶³ Dit lijkt mij voor een snelle doorloop van de procedure niet gewenst en praktisch onuitvoerbaar.

¹⁵⁵ Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 maart 2023, Kamerstukken II 2022/23 29279, nr. 776, punt 1 en 4, p. 3 en 4.

¹⁵⁶ Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 maart 2023, Kamerstukken II 2022/23 29279, nr. 776, punt 2, p. 3.

¹⁵⁷ Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 maart 2023, Kamerstukken II 2022/23 29279, nr. 776, punt 3, p. 4.

¹⁵⁸ Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 23 maart 2023, Kamerstukken II 2022/23 29279, nr. 776, punt 6, p. 4.

¹⁵⁹ Duits 2023.

¹⁶⁰ Duits 2023.

¹⁶¹ Poelman 2023b, p.6.

¹⁶² Poelman 2023b, p.6.

¹⁶³ HR 29 januari 2021, ECLI:NL:HR:2021:141, r.o. 5.2.

4.4.2 Geen toekenning van proceskostenvergoeding ingeval de WOZ-waarde of de BPM-waarde slechts licht wordt bijgesteld

Het voorstel van de staatssecretaris betreft het niet toekennen van een proceskostenvergoeding bij een geringe bijstelling van de WOZ-waarde. Dit roept binnen de WOZ een link met de Fierensmarge op.¹⁶⁴ Deze Fierensmarge hield in dat als de WOZ-waarde binnen een bepaalde bandbreedte bleef de WOZ-waarde in stand bleef.¹⁶⁵ De Hoge Raad oordeelde echter dat deze bepaling in strijd is met het ongestoorde genot van eigendom.¹⁶⁶ Met deze uitspraak werd deze bepaling buiten toepassing gesteld.¹⁶⁷ Hoewel er verschillen bestaan tussen de Fierensmarge en het hanteren van een marge waarbinnen geen proceskostenvergoeding wordt vergoed, ben ik het met Duits eens dat het nog maar de vraag is of het de toets van het EVRM wel kan doorstaan of dat deze maatregel in strijd is met het gelijkheidsbeginsel.¹⁶⁸ Zelf ben ik van mening dat het beter zou zijn om maatregel 2 en 3 van het voorstel samen te pakken, en in de Wet WOZ en Wet BPM een aparte factor toe te kennen voor het gewicht van de zaak. In dit geval kwalificeer je niet de hoogte van het bedrag van de vergoeding zoals in eerste instantie is gedaan, maar het gewicht van de zaak. In de Wet WOZ en de Wet BPM zou dan bijvoorbeeld kunnen komen te staan dat in afwijking van het Bpb wordt er slechts een factor 0,25 toegekend indien de bestreden beschikking wordt vernietigd of gewijzigd. Hiermee wordt er niet getornd aan de rechtsbescherming. Het zou echter wel de financiële prikkel weg kunnen nemen om te procederen voor het verkrijgen van een proceskostenvergoeding of een immateriële schadevergoeding. Het Centrum van Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden van de Rijksuniversiteit Groningen (COELO), heeft ook onderzoek gedaan naar de werkwijze en het verdienmodel van ncnp-bedrijven.¹⁶⁹ COELO kwam tot de conclusie dat de vergoedingen op basis van het Bpb voor wat betreft de WOZ niet aansluiten bij de inspanningen die een ncnp-bedrijf moet leveren om bezwaar te maken tegen de WOZ-waarde namens belanghebbende.¹⁷⁰ Tevens concludeerden zij dat de vergoedingenstructuur op basis van het Bpb perverse financiële prikkels bevat, en daardoor gedrag beloont dat niet strookt met het algemeen belang.¹⁷¹ Ook de Raad voor de rechtspraak benadrukt dat het goed is om de financiële prikkel bij ncnp-bedrijven weg te nemen.¹⁷² Voorts is de kostenvergoeding niet bedoeld als volledige schadevergoeding, maar is deze bedoeld als tegemoetkoming in de kosten.¹⁷³ Door deze maatregel samen te pakken met een apart regime voor de WOZ en de BPM belemmer je mijn inziens niet de toegang tot de rechter, maar haal je wel de financiële prikkel bij de ncnp-bedrijven en querulanten weg om enkel te procederen over de hoogte van de kostenvergoeding en kleine waardeverschillen.

¹⁶⁴ Duits 2023.

¹⁶⁵ Duits 2023.

¹⁶⁶ HR 22 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL1943, r.o. 3.4.2 tot en met 3.4.9.

¹⁶⁷ HR 22 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL1943, r.o. 3.4.10.

¹⁶⁸ Duits 2023.

¹⁶⁹ De hoogte en de structuur van de kostenvergoeding voor bedrijven die helpen bij het maken van bezwaar tegen woz-beschikkingen, Groningen: COELO, Rijksuniversiteit Groningen 2021.

¹⁷⁰ De hoogte en de structuur van de kostenvergoeding voor bedrijven die helpen bij het maken van bezwaar tegen woz-beschikkingen, Groningen: COELO, Rijksuniversiteit Groningen 2021, p. 47-50.

¹⁷¹ De hoogte en de structuur van de kostenvergoeding voor bedrijven die helpen bij het maken van bezwaar tegen woz-beschikkingen, Groningen: COELO, Rijksuniversiteit Groningen 2021, p. 47-50.

¹⁷² Zie onder meer het advies van de Raad voor de rechtspraak bij Wet verlaging griffierecht van 6 december 2022, p.10.

¹⁷³ Stb. 1993, 763, p.5.

4.4.3 Uitbetalen aan de belanghebbende zelf

Voorts is de staatsecretaris voornemens om de vergoedingen niet langer aan de ncnp-bedrijven uit te betalen, maar aan de belanghebbende zelf. Poelman geeft hierbij aan dat hij het een opmerkelijk voorstel vindt, omdat art. 25a Awr dit volgens hem in de meeste gevallen al voorschrijft.¹⁷⁴ Ik ga ervanuit dat hij artikel 25b Awr bedoelt, daar artikel 25a Awr sedert 1 januari 2016 is komen te vervallen. Kijkt men naar de MvT van het oorspronkelijke artikel 25b dan treft men daar de volgende passage aan: *'Het zesde lid dient om vast te stellen, dat bij gegrondbevinding van een bezwaar tegen een plaats gehad hebbende inhouding, de daaruit voortvloeiende teruggaaf niet via degene, die de belasting heeft ingehouden en afgedragen, doch rechtstreeks aan de reclamant wordt verleend.'*¹⁷⁵ Het gaat in dit artikel niet zo zeer over het onderscheid tussen een gemachtigde en een belanghebbende maar over de verhouding tussen de belanghebbende en de overheid. Dit blijkt ook uit de MvT die ziet op de laatste wijziging van artikel 25b Awr.¹⁷⁶

Duits geeft aan dat hij de problemen omtrent dit voorstel eerder ziet in de mogelijkheid om op basis van boek 3 BW een (toekomstige) vordering over te dragen.¹⁷⁷ Dit wordt ook wel cederen genoemd en is geregeld in artikel 3:94 BW. Echter, om te kunnen cederen is conform artikel 24, lid 4 Invorderingswet 1990 instemming nodig van de heffingsambtenaar c.q. ontvanger. Het lijkt mij dus afdoende om een bepaling in de wet op te nemen dat de vergoedingen uitsluitend worden uitbetaald aan belanghebbende. Dit voorstel lijkt mij dan ook effectief. De belanghebbende weet in ieder geval achteraf dat uit zijn naam is geprocedeerd en wat dat heeft gekost. Een belanghebbende zou dan ook eerder kunnen ingrijpen indien hij niet verder wenst te procederen. Zaken zoals een uitspraak van de Rb. Oost-Brabant waar een belanghebbende aangeeft geen weet te hebben van het aanhangige beroep behoren dan tot het verleden.¹⁷⁸ Het had echter mijn absolute voorkeur gehad dat de staatsecretaris ook naar de manier van machtigen had gekeken en een einde had gemaakt aan de doorlopende machtiging binnen de WOZ en BPM. Op die manier is een belanghebbende altijd vooraf op de hoogte van een lopende zaak.

4.4.4 Niet langer uitkeren van de vergoeding van immateriële schade bij de WOZ en BPM

Tevens is de staatsecretaris van plan niet langer een immateriële schadevergoeding uit te keren. Het helemaal niet uitkeren van een immateriële schadevergoeding zal mijns inziens de toets van het EVRM niet doorstaan. De immateriële schadevergoeding is geen nationale wetgeving maar vloeit voort uit artikel 6 EVRM.¹⁷⁹ Wat volgens mij wel zou kunnen is wettelijk opnemen dat er alleen immateriële schadevergoeding wordt uitbetaald in zaken die gaan over het materiële belang. Gaat het in procedures uitsluitend nog om de vergoedingen dan zou er mijns inziens heel goed kunnen worden volstaan met het niet langer vergoeden van een uitkering van immateriële schade. Poelman geeft aan dat het bedrag van de immateriële schade in WOZ- en BPM-zaken ook zou kunnen worden verlaagd.¹⁸⁰ Echter de vraag blijft dan tot op welke hoogte. In een zaak voor de Hoge Raad betrof

¹⁷⁴ Poelman 2023b, p. 4.

¹⁷⁵ Kamerstukken 1954/55, 4080, nr. 3, p. 17.

¹⁷⁶ Kamerstukken 1998/99, 26 569, nr. 3, p. 2.

¹⁷⁷ Duits 2023.

¹⁷⁸ Rb. Oost-Brabant 30 september 2022, ECLI:NL:RBOBR:2022:4103, r.o. 3.19 t/m 3.21.

¹⁷⁹ Duits 2023.

¹⁸⁰ Poelman 2023b, p. 5.

het financiële belang € 195,65.¹⁸¹ De vraag is dan of een bedrag van € 2.500 aan immateriële schadevergoeding reëel is. Aan de andere kant moet de heffingsambtenaar c.q. inspecteur nog wel een stok achter de deur hebben om snel uitspraak te doen. Ik pleit dus wel voor een betere verhouding tussen de mogelijke spanning en frustratie en de te ontvangen immateriële schadevergoeding. Het bedrag van € 500 per half jaar kan mijns inziens omlaag naar € 100 per half jaar.

4.4.5 Verplicht informeel traject bij de WOZ

De laatste maatregel die in het plan van aanpak staat, is het verplichte informele traject in de WOZ. Zoals Duits al aangeeft werken de meeste samenwerkingsverbanden en gemeenten al met een informeel traject.¹⁸² Zo raadt de BSGW (Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen) aan, dat indien je vragen hebt over de WOZ-waarde of het niet eens bent met de hoogte, eerst telefonisch contact met ze op te nemen.¹⁸³ Ook het tv programma Kassa heeft een item besteed aan het zelf bezwaar maken.¹⁸⁴ De invulling van het informeel bezwaar maken is nog niet duidelijk. Wellicht dat wordt aangesloten bij het wetsvoorstel voor het wijzigen van de Awb.¹⁸⁵ Dit voorstel behelst dat *'Wanneer er een bezwaarschrift wordt ingediend, gaat het bestuursorgaan eerst in overleg met de indiener van het bezwaar kijken of er op een informele manier aan het bezwaar tegemoet kan worden gekomen.'*¹⁸⁶ Of wellicht wordt het volgende voorstel opgenomen *'Naar aanleiding van het ontvangen bezwaar gaat het bestuursorgaan in gesprek met de bezwaarmaker en andere belanghebbenden, om te zoeken naar een oplossing waarmee alle belanghebbenden en het bestuursorgaan zich kunnen verenigen.'*¹⁸⁷ Terecht merkt Duits op dat onduidelijk is hoe het proces eruit moet komen te zien als er sprake is van een bezwaar ingediend door een ncnp-bedrijf.¹⁸⁸ Mijn voornaamste zorg is niet alleen hoe de inrichting van het proces plaats zal vinden, maar ook hoe de uitvoerende organen dit moeten gaan oplossen. Veel gemeenten en samenwerkingsverbanden hebben het zonder de voorgenomen wijziging al druk met het beantwoorden van vragen van burgers.¹⁸⁹ Ik vraag me af of er rekening mee is gehouden dat de uitvoerende instantie wellicht niet voldoende personeel hebben om de nieuwe werkwijze uit te voeren als het een verplichting wordt in alle aanhangige zaken.

Tevens is niet geheel duidelijk of bij het informele traject geen kostenvergoeding plaats hoeft te vinden als de waarde wordt bijgesteld.¹⁹⁰

Poelman geeft aan dat hij het informele traject overeenkomstig de ambtshalve vermindering ex art. 9.6 Wet IB 2001 ziet.¹⁹¹ Hij geeft daarbij aan dat er dan geen proceskostenvergoeding hoeft te worden verleend.¹⁹² Echter art. 9.6 Wet IB 2001 zie op een ambtshalve vermindering. Het voorstel

¹⁸¹ HR 24 februari 2017, ECLI:NL:HR:2017:292, r.o. 2.1.3.

¹⁸² Duits, 2023.

¹⁸³ <https://bsgw.nl/nl/nieuws/aanslagbiljet-van-2023>.

¹⁸⁴ <https://www.bnnvara.nl/kassa/artikelen/bezwaar-maken-tegen-woz-waarde-wat-moet-je-weten>.

¹⁸⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/01/20/aanbiedingsbrief-tk-toezending-ter-kennisname-teksten-pre-consultatie>.

¹⁸⁶ Memorie van Toelicht bij preconsultatie, zie

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/01/20/aanbiedingsbrief-tk-toezending-ter-kennisname-teksten-pre-consultatie>, p. 18.

¹⁸⁷ Koenraad 2021, p. 20.

¹⁸⁸ Duits, 2023.

¹⁸⁹ <https://bsgw.nl/nl/nieuws/druk-aan-de-telefoon>.

¹⁹⁰ Duits, 2023.

¹⁹¹ Poelman 2023b, p. 4.

¹⁹² Poelman 2023b, p. 4.

over het informele traject ziet op een situatie indien er al bezwaar is ingediend.¹⁹³ Ik ben van mening dat je dit niet meer onder een ambtshalve vermindering kan scharen. Ik ben het dan ook met Duits eens dat de maatregel niet erg effectief lijkt te zijn in het beteugelen van de ncnp-bureaus.¹⁹⁴

4.5 Conclusie

In dit hoofdstuk is ingegaan dat de ncnp-bedrijven en querulanten recht hebben op een kostenvergoeding conform het Bpb. Voordat zij in aanmerking komen voor een vergoeding van de kosten dienen ze aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- Er moet sprake zijn van een herroeping van het (primaire) besluit;
- Het besluit moet herroepen worden wegens een aan het bestuursorgaan te wijten onrechtmatigheid;
- Er moet voordat het bestuursorgaan beslist op het bezwaar of een uitspraak doet in beroep worden verzocht om proceskostenvergoeding; en
- De kosten moeten redelijkerwijs door belanghebbende zijn gemaakt.

Nadat aan deze voorwaarden is voldaan heeft een belanghebbende recht op een vergoeding van de gemaakte kosten. Hiervoor moet hij dan nog wel voldoen aan de randvoorwaarden zoals deze zijn gesteld in het Bpb. Zo moet het conform artikel 1, onder a Bpb, onder andere gaan om kosten van een door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand. Gebleken is dat met name bij de WOZ- en de BPM-zaken nog steeds een grote financiële prikkel aanwezig is om te blijven procederen over de hoogte van de vergoeding voor de proceskosten en de immateriële schadevergoeding. Daartoe heeft de staatssecretaris een plan van aanpak naar de Tweede Kamer gestuurd om deze kosten te reduceren.

Ik ben van mening dat met wat aanpassingen, te weten:

- een apart regime voor het recht op een proceskostenvergoeding voor de WOZ en de BPM en de maatregel geen toekenning van proceskostenvergoeding ingeval de WOZ-waarde of de BPM-waarde slechts licht wordt bijgesteld, te vervangen door een verlaagde wegingsfactor bij kan dragen om de financiële prikkel weg te nemen; en
- een verlaagde vergoeding voor immateriële schadevergoeding. Wel moet de hoogte van de immateriële schadevergoeding niet te laag zijn, want het moet immers een stok achter de deur blijven voor het bestuursorgaan, dan wel inspecteur, om zo spoedig mogelijk uitspraak te blijven doen op het bezwaar of beroep van een belanghebbende.

Samen bezien met de overige genoemde maatregelen ben ik van mening dat de staatssecretaris een mooi pakket met maatregelen voor ogen heeft om de financiële prikkel bij ncnp-bedrijven en querulanten weg te halen zonder dat het tornt aan de toegang tot de rechter.

¹⁹³ Memorie van Toelicht bij preconsultatie, zie <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/01/20/aanbiedingsbrief-tk-toezending-ter-kennisname-teksten-pre-consultatie>, p.18.

¹⁹⁴ Duits, 2023.

Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen

Er is anekdotisch bewijs gevonden dat er NCNP-bedrijven zijn die een verdienmodel hebben ontwikkeld aan het Bpb en de immateriële kostenvergoeding. Nu er geen algemeen NCNP-verbod is mogen deze bedrijven namens een belanghebbende procederen en hebben het recht om hun standpunt effectief naar voren te brengen.

Hiervoor heeft een NCNP-bedrijf of querulant:

- het recht op informatie;
- het recht op (inzage in) de stukken;
- het recht op voldoende tijd ter voorbereiding van de verdediging; en
- het recht om een standpunt kenbaar te mogen maken.

Deze rechten zijn in de Nederlandse wet verankerd, maar met name het recht om een standpunt effectief kenbaar te maken, is mijns inziens aan modernisering toe. Zo hoeft je om je standpunt effectief kenbaar te maken volgens mij niet per definitie een fysieke hoorzitting te houden. Mijn voorkeur gaat uit naar het sturen van een voorlopige uitspraak op bezwaar waar belanghebbende op kan reageren. Dit doet geen afbreuk aan de fundamentele rechten op de toegang tot rechtsbescherming en geeft de belanghebbende kans om te reageren alvorens een definitieve uitspraak wordt verzonden. Overigens ben ik van mening dat de fysieke hoorzitting nooit zou mogen verdwijnen, maar dat het bestuursorgaan c.q. de inspecteur zou moeten bepalen of dit nu echt noodzakelijk is om zo onnodig gebruik van het recht te voorkomen.

Meer nog zou je sommige ncnp-bedrijven of querulanten willen weren van het voeren van procedures. Een bestuursorgaan kan een ncnp-bedrijf of querulant langdurig weigeren op grond van artikel 2:2 lid 1 Awb. Dit gebeurt echter incidenteel.

Een rechtsprekende instantie kan enkel weigeren in de hem onderhanden zijnde zaak op grond van artikel 8:25, lid 1 Awb. Mijns inziens biedt met name art. 8:25 Awb de rechterlijke macht geen goed handvat om een goede boodschap af te geven over een gemachtigde of querulant zijn gedrag.

Ook indien gekeken wordt naar het misbruik van recht, wordt er door de bestuursrechters niet snel misbruik van recht aangenomen, indien er sprake is van grove beledigingen aan hun zijde of er sprake is van een ncnp-bedrijf dat procedeert om een proceskostenvergoeding te incasseren.

Gebleken is dat het ter bescherming van overheidspersoneel, of dat nu een ambtenaar is van de Belastingdienst of een rechter bij een van de rechterlijke instanties die Nederland rijk is, beter zou zijn als er een gelijklopende regeling zoals de Engelse *contempt of court*-regeling in de wet wordt opgenomen. Zo kan op eenvoudige wijze aan een procespartij die de grenzen te buiten gaat een duidelijk signaal af worden gegeven om zich te onthouden van een dergelijke misstap. Zo zou een rechter kunnen overwegen een boete op te leggen als dergelijke uitspraken richting ambtenaren worden gedaan. Helpt dat niet dan zou men voor een gevangenisstraf kunnen kiezen. Een contempt of court regeling zou mijns inziens goed kunnen werken om zo de grove beledigingen aan te kunnen pakken en het weer over de inhoud te hebben. Zeker nu het beroep van adviseur of bijstand niet gereguleerd is en er vele omwegen moeten worden gezocht om een gemachtigde te weerhouden van dergelijk gedrag.

Het verdienmodel van een ncnp-bedrijf bestaat uit een kostenvergoeding conform het Bpb en vaak ook nog een immateriële schadevergoeding. Om in aanmerking te komen voor een vergoeding van de kosten dienen ze aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- Er moet sprake zijn van een herroeping van het (primaire) besluit;
- Het besluit moet herroepen worden wegens een aan het bestuursorgaan te wijten onrechtmatigheid;
- Er moet voordat het bestuursorgaan beslist op het bezwaar of een uitspraak doet in beroep worden verzocht om proceskostenvergoeding; en
- De kosten moeten redelijkerwijs door belanghebbende zijn gemaakt.

Nadat aan deze voorwaarden is voldaan heeft een belanghebbende recht op een vergoeding van de gemaakte kosten. Hiervoor moet hij dan nog wel voldoen aan de randvoorwaarden zoals deze zijn gesteld in het Bpb. Zo moet het conform artikel 1, onder a Bpb, onder andere gaan om kosten van een door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand. Om in aanmerking te komen voor een immateriële schadevergoeding moet de redelijke termijn van afdoening zijn overschreden. Dan bestaat er recht op een vergoeding van € 500 per half jaar. Gebleken is dat met name bij de WOZ- en de BPM-zaken nog steeds een grote financiële prikkel aanwezig is om te blijven procederen over de hoogte van de vergoeding voor de proceskosten en de immateriële schadevergoeding. Daartoe heeft de staatssecretaris een plan van aanpak naar de Tweede Kamer gestuurd om deze kosten te reduceren. Als de staatssecretaris de maatregelen als volgt uitvoert, te weten:

- een apart regime voor het recht op een proceskostenvergoeding voor de WOZ en de BPM en de maatregel geen toekenning van proceskostenvergoeding ingeval de WOZ-waarde of de BPM-waarde slechts licht wordt bijgesteld, te vervangen door een verlaagde wegingsfactor die kan bijdragen om de financiële prikkel weg te nemen; en
- een verlaagde vergoeding voor immateriële schadevergoeding. Wel moet de hoogte van de immateriële schadevergoeding niet te laag zijn, want het moet immers een stok achter de deur blijven voor het bestuursorgaan, dan wel inspecteur, om zo spoedig mogelijk uitspraak te blijven doen op het bezwaar of beroep van een belanghebbende.

ben ik van mening dat er genoeg mogelijkheden zijn om op te treden tegen querulanten en ncnp-dienstverleners, om zo de proceskostenvergoeding en immateriële schadevergoeding terug te dringen.

Literatuurlijst

Abdirizak & Monsma, NTFR-A 2019/2

A. Abdirizak & A.P. Monsma, 'No-cure-no-pay in WOZ-procedures: strategieën en proceskosten' *NTFR-A* 2019/2.

Barkhuysen e.a. 2019

T. Barkhuysen e.a., '25 jaar Awb in eenheid en verscheidenheid. Bundel ter gelegenheid van het congres te Den Haag op 8 februari 2019', georganiseerd door Radboud Universiteit, Universiteit Leiden en Rijksuniversiteit Groningen, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Barkhuysen e.a. 2022

T. Barkhuysen e.a., AB Klassiek. Standaarduitspraken bestuursrecht, opnieuw en thematisch geannoteerd, Deventer: Wolters Kluwer jaartal 2022.

COELO-rapport 2021

Rapport: 'De hoogte en de structuur van de kostenvergoeding voor bedrijven die helpen bij het maken van bezwaar tegen WOZ-beschikkingen.'

Feteris 2005

M.W.C. Feteris, Heffing van belasting door middel van betaling op aangifte, Deventer: Kluwer 2005.

Ten Dam e.a. 2020

Ten Dam e.a., De invloed van Europa op ons procesrecht, Den Haag: Boom Juridisch, 2020.

Duits, 2023

R. Duits, 'Maatregelen staatssecretaris in het kader van de no cure no pay-problematiek: zegen of vloek?' vandenbosch-partners.nl 2023

Geluk, VNG Magazine, 2022/6

L. Geluk, 'WOZ-Cowboys', *VNG Magazine*, 2022/6, p.7.

Keulemans 2021

A.E. Keulemans, Het Unierechtelijke verdedigingsbeginsel (Fiscale Monografieën nr. 170), Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Koenraad 2021

L.M. Koenraad, 'Spreken met bezwaarmakers, een beschouwing naar aanleiding van M. Wever, 'Kwaliteit van bestuursrechtelijke bezwaarprocedures', *NTB* 2021/3, p. 17-22.

Konijnenbelt & Van Male 2014

W. Konijnenbelt & R. van Male, Hoofdstukken van bestuursrecht, Deventer: Wolters Kluwer 2014.

Krijvenaar, Stolze & Wiegerink 2020

D. Krijvenaar, I.F. Stolze & R.T. Wiegerink, 'Misbruik van recht: dwangsommenjagers, querulanten en no cure no pay-dienstverleners binnen het lokale belastingrecht', *Belastingblad* 2020/335, p.1239-1246.

A.T. Marseille e.a. 2022

A.T. Marseille e.a., Bestuursrecht 2, 'Rechtsbescherming tegen de overheid', Den Haag: Boom juridisch 2022.

Monsma 2021

A.P. Monsma, 'No-cure-no-pay in WOZ en BPM: serieus probleem?', *WFR* 2021/93, p. 659-666.

Poelman 2023a

E. Poelman, 'Van enige Europeesrechtelijke beginselen', *TFO* 2023/187.3 p. 99-104.

Poelman 2023b

E. Poelman, 'Aanpak no cure, no pay', *WFR* 2023/144 p. 6-11.

Postema 2022

E.D. Postema, 'Het Besluit proceskosten bestuursrecht: over dubbele redelijkheidstoets en meten met twee maten' *NtFR* 2022/3212, p.1-5.

Van der Sar 2023

B.M. van der Sar, 'Inzage in het eigen belastingdossier: wat is het juiste toegangspoortje?', *NTB* 2023/207, p. 315-320.

Van beroep in bezwaar 2020

Van beroep in bezwaar 'Werkwijze en verdienmodel 'no cure no pay' bedrijven WOZ en BPM' (Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) onderzoekt 'no cure, no pay'-bedrijven (NCNP) bij beschikkingen over de WOZ-waarde van onroerende zaken en bij zaken over de belasting van personenauto's en motorrijwielen bij geïmporteerde voertuigen (BPM-zaken).), bijlage bij Kamerstukken II 2020/21, 29279, nr. 639.

Jurisprudentie

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM 22-12-2020, ECLI:CE:ECHR:2020:1222JUD006827314 (Gestur Jónsson en Ragnar Halldór Hall/IJsland).

Hof van Justitie van de Europese Unie

HvJ EG 21 september 2000, C-462/98 P, ECLI:EU:C:2000:480 (Mediocurso).

HvJ 18 december 2008 C-349/07, ECLI:EU:C:2008:746 (Sopropé).

Hoge Raad

HR 7 juni 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE3833.

HR 18 juni 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM7705.

HR 22 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL1943.

HR 20 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:660.

HR 24 februari 2017, ECLI:NL:HR:2017:292.

HR 22 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:393.

HR 6 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1730.

HR 29 januari 2021, ECLI:NL:HR:2021:141.

HR 27 mei 2022, ECLI:NL:HR:2022:752.

HR 9 december 2022, ECLI:NL:HR:2022:1847.

HR 24 maart 2023, ECLI:NL:HR:2023:440.

PHR 29 mei 2019, ECLI:NL:PHR:2019:702.

PHR 28 februari 2020, ECLI:NL:PHR:2020:184.

PHR 30 juni 2020, ECLI:NL:PHR:2020:665.

Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

ABRvS 24 november 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BO4842.

ABRvS 19 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4129.

ABRvS 6 juli 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1858.

ABRvS 13 juli 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1957.

ABRvS 12 oktober 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2709.

ABRvS 4 oktober 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2686.

ABRvS 11 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2291.

ABRvS 28 augustus 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2886.

ABRvS 1 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:930.

ABRvS 19 mei 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1060.

Centrale Raad van Beroep

CRvB 23 augustus 2006, ECLI:NL:CRVB:2006:AY8044.

CRVB 7 januari 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BP0175.

CRvB 2 oktober 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1929.

CRvB 10 oktober 2017, ECLI:NL:CRVB:2017:3453.

Gerechtshoven

Hof 's-Hertogenbosch 9 december 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BV3466.
Hof Arnhem-Leeuwarden 24 april 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:3813.
Hof Den Haag 15 juli 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1404.
Hof Arnhem-Leeuwarden 5 januari 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:68.
Hof 's-Hertogenbosch 19 februari 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:617.
Hof Den Haag 16 maart 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:784.
Hof Den Haag 16 maart 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:785.

Rechtbanken

Rb. Zeeland-West-Brabant 26 mei 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:3659.
Rb. Limburg 29 september 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:9775.
Rb. Zeeland-West-Brabant 2 oktober 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:4308.
Rb. Zeeland-West-Brabant 10 maart 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:1103.
Rb. Noord-Holland 1 mei 2023, ECLI:NL:RBNHO:2023:5069.
Rb. Midden-Nederland 11 augustus 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:3810.
Rb. Zeeland-West-Brabant 29 september 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:4928.
Rb. Den Haag 20 december 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:14043.
Rb. Noord-Nederland 20 mei 2022, ECLI:NL:RBNNE:2022:1687.
Rb. Oost-Brabant 30 september 2022, ECLI:NL:RBOBR:2022:4103.
Rb. Rotterdam 23 februari 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:1720.
Rb. Zeeland-West-Brabant 21 maart 2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:1890.
Rb. Zeeland-West-Brabant 22 juni 2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:4391.
Rb. Zeeland-West-Brabant 22 juni 2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:4397.